Glas zaveznikov

Leto II - Št. 308 — Informacijski dnevnik A. I. S. — Cena 4 lire

TRST, sreda 19. junija 1946

UREDNIŠTVO: Via S. Pellico 12 Telefon št. 93354 in 94443

OGLASI: Cena za milimeter visine (širina ena kolona): trgovski L. 27, mrtvaški L. 56 (osmrtnice L. 100), objave L. 20, finančni in pravni oglasi L. 45. V vsebini lista (tekstni oglasi) L. 45. Davek in vštet. Plačljivo v naprej. Oglase sprejema izključno: S.P.I., Società per la Pubblicità in Italia, Trst, ul. Silvio Pellico št. 4, tel. 94044. Cena posamezne številke L. 4 (zaostale L. 8). Rokopisov ne vračamo.

Ob obletnici

Trst, 19. junija

Danes, pred letom dni je «Glas zaveznikov» prvič izšel.

Po dogovoru, podpisanem v starodavnem Devinu med zavezniškimi in jugoslovanskimi vojaškimi oblastmi so zavezniške čete junija meseca 1945 zasedle del Julijske krajine s Trstom, ki ga odtlej imenujemo «področje A», za razliko od «področja B», ki je pod jugoslovansko vojaško upravo. Obe področji deli tako zvana «Morganova črta», imenovana po sedanjem vrhovnem poveljniku zavezniških sil na Sredozemlju, britanskem generalu Morganu, ki je tudi podpisal devinski dogovor.

V sklopu Zavezniške vojaške uprave je v Trstu takoj začela delovati Zavezniška obveščevalna služba (A. I. S.). Prevzela je tržaško radijsko postajo in sklenila izdajati dva svoja dnevnika: «Glas zaveznikov» in «Giornale Alleato». To je bilo potrebno zato, ker so zavezniki hoteli obveščevati slovensko in italijansko prebivalstvo tega področja o svojem delu ter tudi o splošnem svetovnem položaju.

Zavezniki so hoteli prebivalstvu teh krajev pokazati, kakšen je demokratični tisk. Primorski Slovenci skoro niso več vedeli kaj je svoboda tiska. Starejši ljudje se še spominjajo starega slovenskega glasila «Edinosti». Toda fašizem ga je zatrl, kakor je zatrl slovenski jezik v šolah, cerkvi in celo na pokopališčih. Primorski Slovenci so morali čitati samo uradna fašistična glasila, narejena vsa po istem kopitu, tako da je bilo — razen krajevnih vesti — vseeno, če so čitali tržaške, milanske, rimske ali neapeljske liste.

Vsi italijanski časniki so bili fašistični in veliko jih je bilo celo v lasti režima. Glavne urednike in drugo uredniško osebje je tudi precstalim zasebnim listom postavljalo rimsko ministrstvo za ljudsko kulturo. Vse politične vesti so dobivali iz iste kuhinje.

Tisk v zahodnih demokratskih državah pa je že deset in desetletja — ponekod celo stoletja — več ali manj svoboden. To se pravi: različni režimi imajo na posamezne liste zelo malo vpliva; ne morejo jih prisiliti, da bi pisali režimu v prid, če nočejo; če je dnevnik v opoziciji, ga vlada ne more meni nič tebi nič ustaviti, ali na kakšen drug način preganjati — lahko pa spravi odgovornega urednika pred neodvisno sodišče, ki ga obsodi (v Angliji n. pr. celo zelo občutno), če je kriv klevete in obrekovanja, ali pa ga vladi v brk oprosti, če meni, da je nedolžen; lastniki listov in uredniki presojajo po svoji vesti, kaj je prav in sme v list; pisci člankov odgovarjajo (pred svojimi čitatelji včasi tudi pred neodvisnimi sodišči) za svoja mnenja in ni jim potrebno predlagati rokopise v pregled različnim vladnim uslužbencem; listi lahko prinašajo poročila iz kakršnega koli vira in niso navezani samo na režimsko poročevalsko službo.

To in še veliko drugega je svoboda tiska, gledana s časnikarskega gledišča. Kaj pa pomeni svoboda tiska za čitatelje? Predvsem lahko kupijo in neovirano (to se pravi: javno, na ulici, in ne na skrivaj v svojih domovih, ko jih sosedi ne gledajo) čitajo list, ki jim je všeč. Zaradi obilice dnevnikov najrazličnejših smeri je v demokracijah izbira včasi naravnost težavna. V nedemokratskih državah, kakršna je bila fašistična Italija, pa lahko čitatelji izbirajo samo med tistimi časniki, ki jim jih vlada dovoli, da jih čitajo. Pri svobodi tiska lahko čitatelj sam presodi — če primerja trditve več različnih listov — kje je resnica, medtem ko pri nedemokratskih nikoli ne ve, kaj je res in česa ni v časniku, ker je režim za sebe neprijetne vesti premišljeno zamolčal.

Razumljivo je, da v vojnih časih tudi demokratske države postavljajo meje tiskovni svobodi. To imenujemo vojna cenzura, ki preprečuje, da bi sovražnik iz tiska izvedel vojaško važne podatke. Takoj pa, ko je konec vojne ali izrednega stanja, je v demokratskih državah tudi konec cenzure in tisk postane svet svoboden.

Zavezniki so prinesli v področje A Julijske krajine tudi svobodo tiska. Omogočili so Slovencem, da čitajo — če hočejo — v slovenščini zavezniški list, ki se mu ni treba prav nič sramovati družbe najboljših časnikov, ki smo jih kdaj koli Slovenci imeli v demokratičnih ali na pol demokratičnih časih. Zavezniki so dali Slovencem priliko, da čitajo in začno premišljevati ter primerjati njihovo glasilo z drugimi listi.

Zavezniška politika je vedno trdila, da je treba ljudem povedati resnico. Dobro ali slabo, toda vedno resnico. Razumljivo je, da se list, ki je zavezniško glasilo, ne spušča v polemike in razpravljanja. Toda pri tem je upoštevana svoboda tiska, ki je najosnovnejša zahteva demokracije. Ljudem je dano na izbiro: čitajte, primerjajte, sodite! To svobodo je «Glas zaveznikov» prinesel tudi primorskim Slovencem.

Naš list ime leto dni za seboj. Ni bilo vselej prijetno to leto; pogostoma je bilo razburljivo, toda mislimo, da je v tem času naš list v marsikaterem pogledu razbistril pojme in pomagal Slovencem pojasnevati stališče zaveznikov. Istočasno pa je primorskim Slovencem pokazal, kakšen mora biti svobodni tisk — in na to smo ponosni.

Primož Brdnik

Težave z vprašanjem vojne odškodnine

Nesoglasje o virih

Razprava preložena

LONDON, 19. junija — Včerajšnje zasedanje štirih zunanjih ministrov je trajalo dve uri in pol. Preučevali so vprašanje italijanske vojne odškodnine. Posebni dopisniki poročajo, da so v primeri s prejšnjim zasedanjem razpravljali v ozračju večjega obojestranskega razumevanja in strpnosti, da pa kljub temu niso dosegni dokončnega sporazuma.

Nesoglasje je v glavnem ševedno o načinu določitve, katera italijanska gospodarska sredstva bi lahko služila za plačilo 100 milijonov dolarjev vojne odškodnine, ki jo Sovjetska zveza zahteva za Grčijo in Jugoslavijo. Bevin in Byrnes sta izjavila, da pridejo lahko do zneska, ki ga zahteva Sovjetška zveza, le z združitvijo italijanske imovine v satelitskih balkanskih državah in italijanskih trgovskih ter vojnih ladij.

Molotov je na to stališče izjavil, da italijansko imetje na Balkanu ter ladji «Saturnia» in «Vulcania» ki so ju Združene države ponudile Sovjetski zvezi za poravnavo njenih zahtev, ni zadostno. Zaradi tega je vztrajal, da se je treba za 6 let poslužiti italijanske proizvodnje, da bodo dosegli omenjeni znesek 100 milijonov dolarjev.

Tudi francoski minister Bidault se je strinjal z Molotovljevim predlogom, predlagal je le, da ta doba ne bi pričela teči, preden ne potečeta dve leti.

Bevin se je odločno upri obema predlogoma. Izjavil je, da bi pomenila podelitev dela italijanske proizvodnje eni izmed držav dajanje prednosti, kar bi praktično razveljavilo «določbo o prednostni državi», do česar pa imajo po ponedeljskem sporazumu v pogledu izvozne in uvozne trgovine z Italijo pravico vsi Združeni narodi.

Molotov je pristal, da predložijo vprašanje vojne odškodnine Grčiji in Jugoslaviji mirovni konferenci 21 držav, ker Grčija in Jugoslavija na konferenci zunanjih ministrov nista zastopani; vztrajal pa je, da se vprašanje vojne odškodnine Sovjetski zvezi, ki je na zasedanju štirih ministrov zastopana, reši v teku sedanjih razgovorov.

Ker je Byrnes izjavil, da je po mnenju ameriških izvedencev italijanska imovina na Balkanu vredna 60 do 65 milijonov dolarjev, ladji «Vulcania» in «Saturnia» pa 25 milijonov dolarjev, je Molotov izjavil, da po mnenju sovjetskih izvedencev prva številka ne presega 20 milijonov, ladji pa sta morda vredni le 7 do 10 milijonov. Dodal je, da bi bilo za Italijo bolje, če bi del odškodnine plačala s proizvodnjo, kot pa da bi se odrekla vsej imovini v tujini.

Bevin je izjavil, da je Velika Britanija pripravljena odreči se vsem zahtevam po vojni odškodnini do Italije, če so isto pripravljene storiti tudi druge države.

Molotov in Bidault sta se temu uprla. Vprašanje vojne odškodnine so nato preložili na nadaljnja zasedanja. Zunanji ministri se bodo ponovno sestali danes zvečer. Razpravljali bodo o vrnitvi ameriške lastnine v Italiji in o usodi italijanske imovine na italijanskem ozemlju, o katerem predvidevajo, da bo odstopljeno.

Včeraj dopoldne so se sestali tudi namestniki zunanjih ministrov. Pripravili so dnevni red popoldanskega zasedanja zunanjih ministrov. Kot poročajo, so predložili ministrom tudi še naslednjih šest točk za razpravo o gospodarskih določbah mirovne pogodbe z Italijo: 1) vprašanje komisije za nadzorstvo izvrševanja bodoče pogodbe; 2) umik zavezniških čet iz Italije; 3) Dodekanez; 4) italijansko-jugoslovansko mejo; 5) italijansko-avstrijsko mejo; 6) italijansko vojno mornarico.

Voditelj italijanskega odposlanstva Meli Lupi di Soragna je včeraj izjavil: «Z Avstrijo želimo vzpostaviti dobre odnošaje, ne moremo pa razumeti, kako lahko zahteva od nas czemlje, ko se je v zadnjih 20 mesecih vojne, ko se je Italija borila ob strani zaveznikov, se bojevala proti nam». O vprašanju Trsta je Soragna potrdil nepremagljivo vero italijanske vlade v italijansko suverenost nad italijanskimi prebivalci Julijske krajine.

Pariški dopisnik «Tanjuga» poroča, da je dal jugoslovanski zunanji podtajnik dr. Aleš Baebler nekaj izjav o vprašanju italijanske vojne odškodnine. «Jugoslovansko stališče — je dejal podtajnik — je znano. Italija mora plačati vojno odškodnino. Zdi se, da to načelo danes odobravajo vse velesile». Podčrtal je moralni pomen te vojne odškodnine, ki jo zahtevajo od glavnega napadalca na Jugoslavijo. Podtajnik je izjavil, da je znesek vojne odškodnine za vse balkanske države le 200 milijonov dolarjev, čeprav presega škoda, ki jo je povzročil italijanski napad in okupacija 9 milijard dolarjev.

TISK KOMENTIRA

«Sunday Times»

«Zunanji ministri, ki so se znova sestali v Parizu, imajo nalogo, da iz miru napravijo stvarnost. Dosegli so že delne uspehe, vendar le v manj pomembnih stvareh. Pri važnejših so prišli na mrtvo točko. Najvažnejši je čim prejšnji sporazum. Če ne bi kmalu dosegli sporazuma med velesilami, stoji Amerika na stališču, da je treba brez odlašanja sklicati mirovno konferenco vseh zavezniških držav. V Angliji gledajo na to z naklonjenostjo; menimo, da tudi v vsej Evropi, toda pred formalno odločitvijo o tem se moremo z največjo resnostjo zavedati pomena take odločitve. Če seveda ne bomo prisiljeni sprejeti takšne odločitve, moremo preprečiti dejanja, ki bi poostrila obstoječe nesporazume...

Velika Britanija ni le zaveznica Sovjetske zveze, marveč si z vso iskrenostjo želi tudi njenega prijateljstva. V britanski politiki ni potez, ki bi lahko škodile sovjetskim interesom. Za sumničenja, ki jih do nas vedno goji moskovski tisk, ni niti najmanjše utemeljitve. Bevin bo v Parizu brez dvoma ponovil zagotovila, ki jih je doslej že često dal... Izjava Bernarda Barucha bo gotovo pripomogla k ohranitvi enotnosti med velesilami s strani ameriške vlade; toda tudi mi imamo pravico, da se čutimo varne. Bila bi pomembna poteza, če bi sovjetski voditelji v odgovor na ameriško ponudbo končali politiko protibritanskega in protiameriškega sumničenja, ki so jo vbili v glavo sovjetskemu ljudstvu».

«Sunday Chronicle»

List se pod naslovom «Velika poteza» veseli, «da ima zdaj konferenca v Parizu misliti še na kaj drugega, kot na vprašanje meja in vplivnostnih področij.

Vsi bi morali biti pripravljeni sprejeti načelo enakosti. V tem in v prihodnjih dneh bo svet zvedel, če Sovjetska zveza želi vstopiti v skupnost naordov, ali pa ostati izven nje».

Indonezijski protipredlogi k nizozemskemu načrtu

Poostreno vojaško delovanje

BATAVIJA, 19. junija — Posebni dopisnik agencije «Reuter» poroča iz Batavije, da je politični položaj Indonezije, ki je trenotno enako negotov kot položaj Indije, zavzel v ponedeljek, ko je predsednik indonezijske republike dr. Sutan Sjahrir poslal namestniku generalnega guvernerja Nizozemske Indije dr. Van Mooku indonezijske protipredloge k nizozemski ustavni ponudbi iz meseca maja, popolnoma drugačen razvoj.

Predlogi so podrobni; glavne točke so nemudoma brzojavili v Haag. Dokler nizozemska vlada ne bo sporočila svojega stališča, se položaj verjetno ne bo spremenil.

V zadnjih dneh je postal politični položaj na Javi zelo napet. Istočasno se je povečalo tudi vojaško delovanje na omenjenem otoku in na Sumatri. Indonezijci pravijo, da so jih nizozemski predlogi razočarali, ker jim — kot mislijo — ne jamčijo tiste samouprave, ki si jo želijo. To zadeva predvsem gospodarstvo, odnošaje s tujino in obrambo. Istočasno se pritožujejo, da se opirajo Nizozemci na domnevo, da Sjahrirova vlada ni sposobna nadzorovati notranjščine otoka, ki je baje še vedno v rokah ekstremističnega voditelja dr. Sestoma. Nizozemci naj bi tudi mislili, da prihaja v Sjahrirovi vladi do razdora. Indonezijci pravijo k temu, da se bo z ustanovitvijo narodnega obrambnega sveta, ki jo je nedavno sklenila Sjahrirova vlada, položaj dr. Sjahrira okrepil, ker so v svetu zastopniki ljudske stranke in vlade.

RAF-ova letala so v bližini Surabaje odvrgla letake, s katerimi opozarjajo Indonezijce, da utegne priti brez predhodnega opozorila do letalskih napadov, če bodo še nadalje premikali čete in vlake. Zbiranje čet v okolici Surabaje nasprotuje prevzetim obveznostim voditeljev strank. Zavezniške čete in Indonezijci so se namreč obvezali, da bodo napravili vse, da med pogajanji preprečijo oborožene spopade. Možnost letalskih napadov bi nastopila dve uri po odmetu letakov.

LABURISTIČNO ODPOSLANSTVO V MOSKVO

London, 19. junija

Agencija «Tass» poroča danes, da je sovjetska vlada naklonjena predlogu laburističnega izvršnega odbora, da naj gre odposlanstvo njegovih članov v Moskvo. Odposlanstvo tvorijo štirje člani izvršnega odbora pod vodstvom sedanjega predsednika stranke prof. Harolda Laskija.

Sindikalni urednik britanske radio družbe piše o tem: «Kakor je znano, pripisuje laburistična stranka temu obisku veliko važnost in upa dejansko, da bo mogla pojasniti, da sovražno stališče laburistične stranke proti britanskim komunistom nikakor ne škoduje čustvom prijateljstva in občudovanja ruskega naroda in sovjetske vlade.

NEMIRI V TABORIŠČU NA NIZOZEMSKEM

Haag, 19. junija

V nedeljo zvečer so v nacističnem taborišču Duindorpu blizu pristanišča Scheveningen izbruhnili nemiri. Novinarjem niso dovolili, da bi se približali taborišču, v katerem so gorela poslopja in so streljali.

Malo po 18. uri, je skušalo 500 internirancev uiti iz taborišča; napadli so straže, ki pa so začele streljati. Okoli 22. ure so požar udušili.

VPRAŠANJE MIRU
Wickham Steed

Znani angleški publicist Wickham Steed je napisal za agencijo «London Press Service» komentar o vprašanju miru. V komentarju pravi med drugim:

«Britansko odgovorno javno mnenje se popolnoma strinja z ameriškim zunanjim ministrom Byrnesom, da bi napredek na poti k miru v Parizu pomenil zmago za vse sile zahoda in vzhoda, ne pa samo zmago ene izmed njih; neuspeh konference pa bi pomenil poraz za človeštvo, enako pa tudi za tem zastopane sile.

«Molotov in njegovi tovariši se ne bodo znašli pred nikakim konkretnim političnim načrtom, ki naj bi Sovjetski zvezi vsilil voljo Združenih držav in Velike Britanije. Tako dogovorjene politike enostavno ni. Vlada le skupna želja in skupen namen, ki ga bodo, kot upamo, deli tudi sovjetski diplomati, da pripomoremo Evropi k preroditvi iz vojnega uničenja in da zgradimo temelje, na katerih bo mogoče postopoma zgraditi mir.

«Na kakršno koli stališče se bodo postavili sovjetski državniki — bodisi na stališče sodelovanja z zahodom ali pa oddaljitve od njega — britansko mnenje bo v bistvu soglasno podprlo Bevinovo politiko. O pogojih miru v Evropi si on vroče želi sporazuma s Sovjetsko zvezo. Če te želje v Parizu ne bi bilo mogoče uresničiti, bo morda predlagal sklicanje konference 21 držav, ki naj bi preučila vprašanja, katerih štiri velesile ne bi mogle rešiti. Če tudi ta konferenca ne bi uspela, bi se obrnil na glavno skupščino organizacije Združenih narodov. V vsakem primeru bo kot edini praktični način rešitve nemškega vprašanja predlagal federacijo trajno razoroženih nemških držav Čeprav Združene države nimajo nikakih obvez ali predhodnih dogovorov z Bevinom, tudi one želijo, da Evropa zaradi pamanjkanja sovjetskega sodelovanja ne zapade v popolni kaos.

«Niti laburistična vlada niti britanski narod nista malodušna. Proslava zmage, ki je bila prejšnji teden v Londonu, je pravilno spomnila narod na nevarnosti, pred katerimi je stal in katere je premagal v vojnih letih ter ga opozorila, naj bo pripravljen in naj se ne boji težkoč, ki so dediščina vojne.. Narod si želi prijateljstva s Sovjetsko zvezo — kar je pokazalo po ogromni večini tudi glasovanje kongresa laburistične stranke — ne more pa kot nekaj zaželenega in demokratičnega sprejeti ustroja sovjetskega komunizma. Kakršen koli naj bi bil izid pariške konference — britanski narod ne bo nič manj odločen delati za mir, kot se je upiral napadom na svojo svobodo v letih vojne».

Gromiko poziva Svet k dejanjem

„Frankistični krogi se veselijo“

PARIZ, 19. junija. — Varnostni svet je včeraj zvečer nadaljeval razpravo o Francovi Španiji. Na ponedeljskem zasedanju je britanski odposlanec Cadogan predlagal spremembo pododborovega predloga, po katerem naj bi vprašanje Francove Španije predložili glavni skupščini ZN v toliko, da Varnostni svet ne bi smel poročilu dodati nikakega posebnega priporočila.

Včerajšnjo debato je otvoril predstavnik Združenih držav Johnson. Izjavil je, da bi bil Cadoganov predlog prej lahko podpiral, zdaj pa se bo glasovanja o tem predlogu vzdržal. Dejal je, da ameriška vlada v celoti ne deli mnenja, ki ga je izrazil sir Alexander Cadogan.

Nizozemski odposlanec dr. Van Kleffens je izjavil, da podpira britansko spremembo, da pa se bo o predlogu pododbora vzdržal glasovanja.

Nato je povzel besedo Gromiko, ki je na prejšnji seji Sveta obrazložil nezadostna priporočila pododbora. Včeraj je dejal, da k svojim prejšnjim izjavam v bistvu nima ničesar dodati. Izjavil je, da je bil po njegovi sodbi avstralski odposlanec Evatt upravičen predlagati predložitev frankističnega vprašanja v preučevanje glavni skupščini, v kolikor so vse članice skupščine na tem vprašanju zainteresirane. Dejal je, da je to resnično, da pa Varnostnega sveta ne opraša dolžnosti, da v skladu s členom 24 listine iz San Francisca, ki določa, da je v prvi vrsti za zagotovitev miru poklican Varnostni svet, vendarle sprejme dokončne zaključke. Gromiko je pozval dr. Evatta, naj se zaveda nujnosti, da takoj preidejo k dejanjem. Pripomnil je, da so frankistični politični krogi navdušeni zaradi nepričakovane akcije avstralskega delegata. Dejal je, da v Madridu upajo da Velika Britanija in Združene države trenotno ne bosta hoteli ničesar storiti v škodo Francovega režima.

VLADNI PORAZ V LORDSKI ZBORNICI

London, 19. junija

Včeraj se je v malo več kot treh tednih že drugič zgodilo, da je britanska vlada doživela v lordski zbornici poraz. S 54 proti 28 glasovom so namreč sprejeli spremembo, ki so jo predlagali konservativci v pogledu spremembe zakona o podržavljenju premogovne industrije.

DEMANTI PREMIKOV

Kairo, 19. junija

Britansko poveljstvo na Srednjem Vzhodu je v ponedeljek označilo kot «popolnoma neutemeljenu» poročila o domnevnika preimkih čet na Srednjem Vzhodu, ki so se razširila v Kairu.

Poveljstvo je izdalo naslednje tolmačenje:

Poljske čete v Iraku: «V Iraku ni poljskih čet, tja jih tudi ne pošiljajo.»

Ameriške divizije, poslane na Srednji Vzhod: «Ne vemo ničesar o tem domnevnem pošiljanju ameriških čet na Bližnji Vzhod.»

Rekvizicija oporišč v Siriji: «Zapustili smo Sirijo in se tja ne mislimo vrniti. Dne 30. junija bomo zapustili tudi Libanon.»

TUDI AMERIKA NEZADOVOLJNA Z ROMUNIJO

Washington, 19. junija

Vlada Združenih držav je obvestila romunsko vlado, da je njena poslanica z dne 3. junija o volilnih pripravah «nezadovoljiva».

BRITANIJA ZAHTEVA ALBANSKI ODGOVOR

London, 19. junija

«Reuter» poroča, da je britanska vlada opozorila albansko vlado, da še ni prejela nikakega zadovoljivega odgovora na zahtevo po pojasnilu o topovskem streljanju albanske obrežne artilerije na dve britanski križarki v bližini Krfa.

Na prvi britanski protest je bil albanski odgovor nezadovoljiv; zaradi tega je Britanija zahtevala nadaljna pojasnila. Teh pa do zdaj niso prejeli. Po posredovanju britanskega veleposlanika v Jugoslaviji so vprašali albansko vlado, kdaj bo mogoče dobiti odgovor.

Zahtevo so morali poslati preko Jugoslavije, ker Velika Britanija ni v diplomatskih odnošajih z Albanijo.

Nadomestil je Gromika

Novi sovjetski veleposlanik v Washingtonu Nikolaj Vasiljević Novikov (43 let, dober šahist, najprej sovjetski minister v Egiptu). Na levi njegova žena Lidija Ivanovna.

Nove drznosti palestinskih teroristov

Ugrabitev 5 britanskih častnikov

JERUZALEM, 19. junija — «Reuterjev» dopisnik poroča iz Jeruzalema, da so včeraj sredi belega dne iz častniškega kluba v Tel Avivu ugrabili petbritanskih častnikov. To dejanje pomeni novo drznost palestinskih teroristov. Istočasno so na vogalu neke jeruzalemske ulice s strelnim orožjem težko ranili dva britanska majorja. Streli so padli iz taksija, ki je pripeljal po cesti.

Do izgredov je prišlo po močnem streljanju v bližini železniške delavnice v Haifi, kar se je zgodilo v ponedeljek zvecer. Britanske čete so ob tej priliki ubile pet Židov, nadaljnjih pet pa ranile. Vsi Židje so pripadali skupini, ki je pognala v zrak nekaj važnih železniških naprav.

Poročila o ugrabljenju petih britanskih častnikov pravijo, da je prišlo v klub, ki je v eni izmed najbolj prometnih ulic, pet oboroženih Židov. Trije so s pištolami v avtomobil, ki je stal na ulici. Ko so se ugrabitelji oddaljevali, so vrgli proti prihajajočemu vojaškemu avtomobilu bombo. Leteči oddelki palestinske policije in patrulje britanskih vojakov so prišle na lice mesta nekaj minut po alarmu, vendar doslej še niso našli za ugrabitelji nikake sledi.

Pri preiskavah sodelujejo s tanki ter oklepnimi avtomobili tudi britanske čete 6. divizije, ki so se bojevale pri Arnheimu na Nizozemskem in ki jih dovažajo z letali.

Poročilo iz Tel Aviva pravi, da drže ugrabljene častnike kot talce ter da bodo izgubili življenje, če bo vrhovni poveljnik vojaških sil v Palestini general Evelyn Parker potrdil smrtno obsodbo, ki jo je vojaško sodišče 13. junija izreklo proti dvema židovskima teroristoma, ki so ju spoznali za kriva, da sta marca izvedla napad na največje palestinsko taborišče Safarand.

Železniške delavnice v Haifi so bile včeraj zjutraj videti po dvonočnih napadih Židov na železnice kot bojišče.

Židovsko uporniško gibanje je zahtevalo, naj vsi jeruzalemski židovski trgovci med pogrebom enega izmed saboterjev, ki so ga v nedeljo zvečer ubili med napadi proti cestnim in železniškim mostovom, zaprejo trgovine.

Tajna radijska postaja židovskega uporniškega gibanja «Glas Izraela» je v včerajšnji oddaji opozorila vrhovnega poveljnika na Srednjem Vzhodu generala sira Bernarda Pageta, da nikaka kazen ali represalija ne bo ustavila upora. Radijska postaja je ponovila svarilo, da židovsko uporniško gibanje ne bo dopustilo, da bi Palestina postale britansko oporišče, če ne bodo upoštevali židovskih pravic.

Palestinska vlada je včeraj zvečer javila, da sta bila dva izmed petih ugrabljenih častnikov ranjena, ko sta se skusala upreti ugrabiteljem.

V Tel Avivu in Haifi so uvedli policijsko uro. Pričela se je danes zjutraj ob 5. uri. Britanskim vojakom so prepovedali dostop v Tel Aviv.

Bivši britanski minister za kolonije, konservativec Oliver Stanley je včeraj v spodnji zbornici vprašal ministrskega predsednika, če zaradi težkih dogodkov v Palestini ni nujno potrebno, da bi vlada dala parlamentu možnost razpravljanja o predlogih anglo-ameriške komisije za Palestino. Attlee je odgovoril, da je v stikih z Združenimi državami, da pa trenotno ne more dati pojasnila o vladnem stališču.

Zaradi izgredov na sirsko-palestinski meji je siraka vlada poslala na področje motorizirane stražne oddelke.

KDAJ BODO VOLITVE NA POLJSKEM

STANISLAV MIKOLAJCZYK

Kaj bo pri bodočih volitvah napravila poljska polopozicija?

London, 19. junija

Glavni britanski tožilec sir Hartley Shawcross, ki je na povabilo poljske vlade na obisku na Poljskem, je v govoru, ki ga je imel na krakovski univerzi, izrazil željo, da bi bile na Poljskem kmalu svobodne volitve. Sir Hartley Shawcross je dejal: «Kakor hitro bo Poljska svobodno izvolila vlado, ki bo predstavljala koristi ljudstva, bo Velika Britanija želela sodelovati s tako vlado, pa naj ima kakršno koli politično obeležje.»

ANDERS V PALESTINO

Jeruzalem, 19. junija

Generala Anderša, poveljnika 2. poljskega zbora v Italiji, pričakujejo v petek v Palestini, kjer bo pričel razgovore za nastanitev 5.000 poljskih vojakov in civilistov, ki so trenotno v Palestini.

Ameriško-sovjetski gospodarski sporazum v Nemčiji

Ustanovitev stalne komisije za izmenjavo

BERLIN, 19. junija — V soboto in nedeljo so zasedali v Berlinu ameriški in sovjetski gospodarski strokovnjaki. Po napetih pogajanjih in sestankih so sklenili dogovor o izmenjavi industrijskih proizvodov in drugega blaga med obema področjima. V prihodnjih treh mesecih bodo izmenjali blago v vrednosti 2 in pol milijona šterlingov. Ustanovili bodo tudi stalno komisijo, ki bo imela nalogo, da odloča o omenjeni izmenjavi. Nemški gospodarstveniki ter ameriške in sovjetske oblasti upajo, da bodo zamenjavo vsak mesec lahko celo zvišali. Prihodnja konferenca, ki bo razpravljala o rezultatih sklenjenega sporazuma, bo septembra.

Na britansko področje v Nemčiji je prispela skupina laburističnih članov britanskega parlamenta in funkcionarji «Trade Unions». Sestali se bodo z voditelji nemške delavske zveze in s člani nemških demokratičnih strank. Z njimi bi moral potovati tudi bivši predsednik izvršnega odbora laburistične stranke prof. Laski, ki pa so mu svetovali, naj se pred svojim potovanjem v Sovjetsko zvezo, kamor misli odpotovati prihodnji mesec, odpočije.

V ponedeljek je moskovska radijska postaja komentirala pariško konferenco ter se ob tej priliki dotaknila tudi nemškega vprašanja. Izjavila je, da je edina rešitev nemškega vprašanja v skupni politiki štirih velesil za uničenje nemškega vojaškega potenciala.

Bruseljska radijska postaja je poročala, da belgijska komisija za zunanje zadeve zagovarja potrebe po bolj decentralizirani vladi v Nemčiji. Poročilo je med drugim vsebovalo tudi naslednje stališče: «Če Porenja in Porurja ne bodo ločili od Nemčije, bo Belgija zahtevala popolno razorožitev države ter trajno internacionalizacijo rudnikov, težke industrije in Porurja. Poleg tega bo zahtevala soudeležbo pri upravi tako ustvarjene organizacije».

AMERIKA NUDI SOVJETOM POSOJILO

Washington, 19. junija

Ameriško zunanje ministrstvo je v soboto naznanilo, da je ameriški zunanji minister Byrnes na predvečer odhoda na konferenco v Pariz poslal Sovjetski zvezi noto z novim ameriškim vabilom za pogajanja o posojilu ene milijarde dolarjev.

V noti, ki je tretja te vrste, je ameriški zunanji minister, v kolikor smo izvedeli zahteval, da bi sovjetsko-ameriški konferenci o posojilu neposredno razpravljali tudi o dokončni likvidaciji stroškov v zvezi z zakonom o najemu in zakupu.

Kaj je demokracija

«Manchester Guardian Weekly» je nedavno priobčil članek pod gornjim naslovom, ki ga je napisal znani profesor Salvador de Madariaga, ki je verjetno eden izmed največjih živečih Spancev. Madariaga je bil v Španiji aktiven liberalni politik. Ko je izbruhnila v Španiji državljanska vojna, je pobral svoje knjige in odšel v Cambridge na Angleško, kjer je profesor na univerzi. Ni hotel podpirati bratomorne vojne ne na strani totalitarca Franca in ne na strani njegovih totalitarnih nasprotnikov. Kot svobodoljuben človek je rajši zapustil domovino, kakor pa da bi služil prvim in drugim — kajti vsem je šlo samo za oblast in uničenje svobode na Španskem, kakor je dejal Madariaga. Napisal je veliko knjig, izmed katerih je morebiti najbolj znana «Angleži, Francozi in Španci».

Sprašujejo nas, kaj je demokracija. Že samo vprašanje speljuje našo pozornost s prave točke in usmerja naš odgovor. Kajti v resnici ni važno, ali je neka človeška družba «demokracija» ali ne. Važno je le, na kakšni življenjski ravni je ta družba in kako v njej ljudje živijo. «Demokracija je vlada naroda, z narodom, za narod» — toda to je le neka metoda, neki način življenja. Tega načina življenja ne malikujemo — ali bi ga vsaj ne smeli.

Če zvijamo to grško besedo — ki smo jo tako nepopolno prenesli v naše evropske pojme — na posebne načine, potem lahko ljubko rečemo svojemu zavezniku, da ima režim, ki ga imenujemo «gospodarska demokracija». Le-ta je lahko enaka, če je že ne presega, naši «v glavnem politični» demokraciji.

V tej antitezi med politično in gospodarsko demokracijo zahoda ter vzhoda se nam zdi, da vidimo tista namišljena okna, o katerih govori Pascal, in ki so naslikana zato, da ne motijo simetrije. Ni gospodarske demokracije. Neka država ne more biti demokratična v gospodarstvu in nedemokratična v politiki. Vse to govorjenje o gospodarski demokraciji sloni seveda na željah izriniti delničarje iz industrije in zemljiške posestnike z dežele. Toda četudi bi (čeprav tega še ne moremo trditi) te izpremembe privedle do resničnega in stvarnega povečanja oblasti delavcev v proizvodnji, tudi tedaj še ne bi mogli govoriti o «demokraciji». To postane jasno, kadar govorimo o glavnem vprašanju; o odnošajih med silo in zakonom v človeški družbi.

Profesor Carr je zapisal: «Vlada s pristankom državljanov je nasprotje že samo po sebi. Kajti naloga vlade je prisiliti ljudi, da delajo to, česar ne bi naredili sami od sebe». Težko bi bilo označiti točnejše, kakšna ni vlada v pravi demokraciji. Katera vlada bi lahko Angleže prisilila, da pristanejo na obvezno vojaško službo, če sami tega ne bi hoteli? Katera vlada je v Združenih državah lahko vpeljala prepoved točenja alkoholnih pijač brez pristanka prebivalstva? Profesor Carr očividno misli, da sloni zakon na sili in država na policistu. V resnici je vprav narobe: sila sloni na zakonu in policist na državi. Brez države bi bil policist samo strašilo z nenavadnim pokrivalom.

To je glavno vprašanje in iz njega sledi jasna označba demokracije. Nobenega zakona ne morete uveljaviti in nobena država ne more živeti, če nima za seboj precejšnjega števila oseb. (Hitler ne bi mogel vladati v Nemčiji, če ne bi imel za seboj nekaj milijonov Nemcev). O človeški družbi pravimo, da je demokracija, če je podpora prebivalstva vladi velika, zavestna in samohotna. Ne menimo, da je takšna družba demokratična, kjer le malo število prebivalstva odobrava vlado — to je, kadar privilegirani narod ali pa privilegirani razred vlada nad drugimi narodi oziroma razredi. Če si katera vlada pridobi splošno priznanje prebivalstva z varanjem, zavajanjem, skrivanjem ali izmišljanjem vesti, če nadzira tisk in radijske oddaje — potem ne mislimo, da je takšna država demokratična.

Razlikovanje med gospodarsko in politično demokracijo je otročje. Človeška družba, ki ne pozna svobode mišljenja, ne more imeti svobode na nobenem področju, ne gospodarskem in ne političnem. Kajti če izvršna oblast nadzira javno mnenje, potem izvršna oblast nadzira vse — vključno življenje vsakega delavca, ki morebiti resno misli, da živi v «gospodarski demokraciji»; takšen delavec se prav lahko znajde v koncentracijskem taborišču vse preostale dni svojega življenja.

Jedro politične demokracije je svoboda tiska. Kadar govori o tej stvari, se «gospodarski demokrat» ponavadi izgovarja na finančne sile, ki nadzirajo tisk v demokratičnih deželah. Noben liberalni demokrat ne bo trdil, da je v zahodnih državah tisk idealno urejen. Res je vprašanje tiska najvažnejše in najtežje izmed vseh vprašanj, ki jih morajo rešiti liberalne demokracije. Toda ne moremo resno razpravljati z ljudmi, ki hočejo primerjati pomanjkljivosti tiska v liberalnih demokracijah z ustrojem tiska, ki je podoben gramofonskim ploščam znamke «Glas njegovega gospodarja», kakršen prevladuje v vseh «gospodarskih demokracijah».

Ne smemo biti tudi zaskrbljeni zaradi tistega učenja, ki pravi, da bo vedno vsak razred, ki obvladuje državo, uporabljal oblast v svojo korist. Ta obtožba (ki je kot splošno načelo nedokazana) je od časa do časa in do neke mere resnična, kajti družbeni razredi so človeški. Toda zdravilo za te napake najdemo vprav v liberalni demokraciji. To izhaja tudi iz same naše označbe demokracije.

Za nas je demokracija relativna stvar. Na svetu ni nobene reči, ki bi se imenovala demokracija. Pač pa so na svetu države, ki so več ali manj demokratične. Čim več imajo nekatere vlade prebivalstva za seboj, čim bolj izobraženo je to prebivalstvo in čimbolj svobodno je v dajanju podpore vladi, tem demokratičnejša je država. Iz tega tudi sledi: čim demokratičnejša je država, tem manj verjetnosti je, da bi kakšen družbeni razred lahko varal in izkoriščal druge.

Kako naj razvijemo demokracijo? S tem da razvijamo smisel za politično odgovornost in poznavanje političnih vprašanj med čim večjim številom ljudi. To je načelo, v katerem se pod besedama «politično vprašanje» seveda razume tudi gospodarsko. Ta načrt stavlja za prvi pogoj svobodno razpravljanje o različnih vprašanjih in svobodno ustanavljanje različnih ustanov. Svoboda je torej — iz katerega koli zornega kota jo gledamo — osnovni pogoj za resnično demokracijo. Ker pa bi bila demokracija nesmiselna, če ne bi ustvarjala svobodnih ljudi — zato je to tudi njen smoter.

V srečnih švicarskih kantonih

Z MEČEM PRAVICE - TRADICIONALNIM ZNAKOM SVOBODNJAKOV - V ROKAH SE ZBEREJO PREBIVALCI ENKRAT NA LETO V SVOJI KRAJEVNI PRESTOLNICI, S SVEČANIM IZRAZOM, V POLNEM DOSTOJANSTVU, SVESTI SI SVOJE DEMOKRATSKE DOLŽNOSTI OCENIJO IN IZBEREJO SVOJE PREDSTAVNIKE, KI URAVNAVAJO NJIHOVO ŽIVLJENJE. DVIG ROKE JE ZNAK TE STARE NEPOSREDNE DEMOKRACIJE

Zadnjo aprilsko nedeljo so se volivci majhnih švicarskih kantonov «na glas trobente» zbrali na trgu glavnega kraja. Bile so volitve v «Landsgemeinde».

«Landsgemeinde...» — beseda, ki jo tujec težko izgovori, katere globlji pomen pa lahko dojame šele, če dodobra spozna švicarsko miselnost. Landsgemeinde so v nekaterih kantonih še danes takšne, kot so bile v XII. stoletju. Nikjer na svetu ne bi mogli najti bolj živega dokaza prvobitne demokracije.

Od volivca do izvoljenca

Volivci se zestanejo k izbiri svojih predstavnikov. Na tem ni prav nič nenavadnega. Vendar je švicarski primer v današnjem svetu edinstven, ker se volivci zberejo na trgu okoli odra, na katerem so upravne osebnosti in svobodno izražajo svojo voljo. Nimajo vnaprej določenih gesel, niso militaristično vistosmerjeni in brez strahu izrečejo ugodno ali neugodno sodbo o delavnosti uprave v preteklem letu. O vprašanjih, ki volivcem niso jasna, kakor n. pr. o gorskem potocku, razpravljajo znova. Nato tajnik po vrsti predlaga kandidate za izpraznjena mesta in vsak možki, ki je izpolnil dvajset let, naj si bo trgovec v majhnem mestu, kmet iz okolice ali pastir s hribov, odgovori s tem, da dvigne v znak odobravanja roko.

Med volivci in izvoljencem ni nobenih posredovalcev. Izvoljen je le možki, ki je znan kot poštenjak, preudaren človek in ki zna urejati svoje vsakdanje življenje. Izvoljeni je tembolj odgovoren volivcem, ker ga vsi poznajo, prav tako pa tudi on nje. Kandidata ne poznajo samo s slike, ki jo navadno na prvi strani, pred volitvami prinesejo lokalni listi, marveč iz neposrednega stika.

Danes poznajo le še nekateri švicarski kantoni živopisni običaj Landsgemeinde. To so Schwyz, Unterwald, Glaris in Appenzell, štirje kantoni, ki so prvi pristopili h konfederaciji. Vzrok, da je stara navada v drugih kantonih izumrla, je v tem, ker je prebivalstvo gosteje naseljeno in bi bile podobne volitve praktično neizvedljive. Volitve, kjer se na trgu zberejo vsi volivci, so možne v majhnih kantonih.

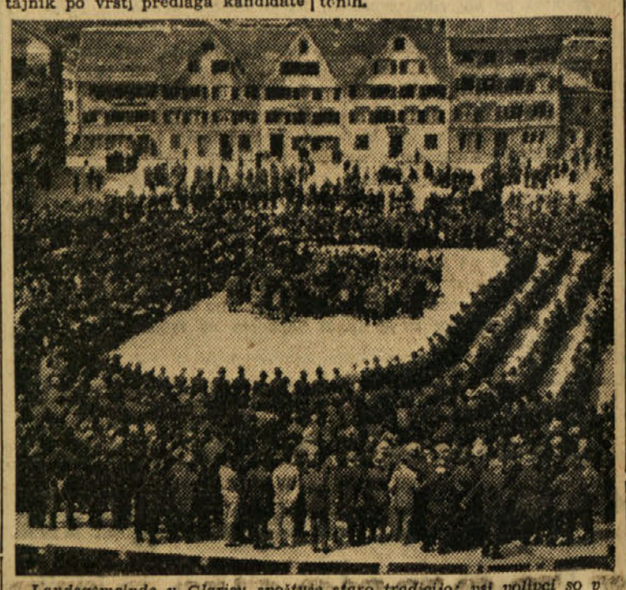

Landsgemeinde v Glarisu spoštuje staro tradicijo; vsi volivci so v redu zbrani na trgu. Sredi kroga oder z dosedanjo upravo.

Sprevod kantonalnih osebnosti odhaja na trg, kjer bodo volivci izbrali novo upravo. Spredaj nesejo žezlo ter simbolični meč.

Ravninci vedno z velikim zanimanjem pričakujejo konec aprila, ko v procesijah romajo v Appenzell ali v ozko dolino kantona Glaris.

Dan volitev - praznik

Zgodaj zjutraj pritrkavajo v gorskih cerkvicah zvonovi in po vseh poteh in stezah prihajajo ljudje. Dan je v znamenju državljanskih dolžnosti in ti državljani svojih dolžnosti ne jemljejo z lahke strani. Vsi so oblečeni v praznične črne obleke, črni klobuki iz močne klobučevine senčijo od gorskega vetra in sonca ogorela lica, srebrne verižice za uro se leskečejo na prsih; gibljejo se počasi in svečano. Pod roko stiskajo dežnik, ki je zaradi nestalnega vremena v teh dolinah, kjer veter pritisne oblake k skalnatim stenam in niso nenadni nalivi nič nenavadnega, neobhodno potreben. V drugi roki pa držijo starinski meč, ki ga navadno podedujejo od deda na očeta in od očeta na sina ter ga imenujejo «Burgerwaffe» — državljanovo orožje. Meč je najlepši in najstarejši simbol starih svobošcin, katerih predstavniki so ti preprosti možje še danes. Kot nekak spomin iz viteških časov označuje meč lastnika kot svobodnega moža, ki je vedno pripravljen braniti svoje pravice, svobodo in zakone svojega kantona. Ni jim za življenje, če bi ga morali prebiti v suženjstvu.

V majhnih gručah se volivci približujejo mestecu in na trgu postaja vedno bolj živahno. Zbirajo se okoli mestne hiše, kjer se bodo kmalu odprla starinska vrata in bodo prišli v svečanem sprevodu funkcionarji. Oblečeni so v starinska oblačila, na glavah imajo škofovskim kapam podobna pokrivala in v rokah dolge palice. Za njimi nosijo simbole pravne oblasti: državni pečat in meč. Nato korakajo upravni uradniki, bobnarji in godci na piščali.

Na trgu se je medtem zbralo že nekaj tisoč ljudi in svečanost se prične; na dnevnem redu je otvoritvena molitev in petje stare junaške pesmi. Tajnik prečita vprašanja, na katera bodo morali volivci odgovarjati. Kdor se prijavi za odgovor, dvigne po novejši navadi roko. Stari očanci pa se javljajo k besedi s tem, da dvignejo meč.

Grobna tišina

Na trgu vlada grobna tišina; z dostojanstveno resnostjo in odločnostjo dvigajo možje roke. Volijo razoglavi, z dvignjeno roko in ponosno zavestjo, da so državljani — četudi majhne države, kjer lahko vsakdo govori in brez strahu izraža svoje mišljenje. Na te stoletne pravice so navezani bolj kot na svoje premoženje, čredo ovac in domove.

Le redko se zgodi, da bi bilo težko ločiti glasove. Razlike so navadno velike in uprave, ki izidejo iz teh volitev, so lahko prepričane, da imajo za seboj skoraj popolno večino volivcev.

«Izvolili ste kot «Landamanna» sodržavljana Ulricha Landerja, pomagajte nam, da ga posvetimo v novi funkciji», reče predsednik zborovanja.

V množici se nenadoma dvigne deset golih mečev, ki tvorijo krog. Novoizvoljeni je v sredi kroga in sosedje z meči označujejo kraj, kjer stoji — kot otoček v morju tisočih glav. Počasi si majhno spremstvo utre pot med množico in pride do odra. Novi funkcionar s počasnim in svečanim korakom stopi manj, da ga zapriseže.

Svečanost se nadaljuje vedno po starem vzorcu. Obravnavajo najbolj raznolika in težavna vprašanja, katerih zapisnik spravijo v državni arhiv med podobne stoletja stare listine. Kakor že stoletja, tako voljo svoje predstavnike letos in prihodnje leto, nelzpremenjeno, a vendar vedno z novim navdušenjem ter zavestjo, da so svobodni državljani svobodne države.

Težave na Koreji

Koreji so zavezniki obljubili, da bo po končani vojni z Japonsko postala neodvisna.

Ta nova samostojna država se poraja z velikimi težkočami. V glavnem ima dve težavi. Prva je v sedanji razdelitvi Koreje na dve polovici vzdolž 48. vzporednika: severni del imajo zaseden Sovjeti, južnega pa Američani.

Druga težava je politična praznina, ki je v zadnjih petdesetih letih, ko so Korejci živeli pod japonsko zasedbo, postala skoraj popolna. Do leta 1895 je bila Koreja neodvisna kraljevina, ki je plačevala davke Kitajski. Njena kultura je bila prežeta s kitajsko.

Leta 1895 so Japonci naredili prvi korak k zasedbi Koreje. Prisilili so Kitajsko, da prizna «neodvisnost» Koreje. Patem so tam dobivali vedno večji vpliv, dokler dežele leta 1911 niso končno priključili k Japonski. Vključili so jo v japonski ustroj, njeno gospodarstvo izenačili z japonskim in korejski položaj je bil kmalu kolonijski. Ta odvisnost je ustvarila vrsto pogojev, ki danes vplivajo na korejsko neodvisnost, piše angleški gospodarski tednik «The Economist».

Japonska strahovlada

Japonci so skupno s staro korejsko kraljevino odpravili tudi stari vladajoči razred. Na Korejo so prišli japonski veleposestniki in agrarne družbe. Organizirali so domače kmetovalce in ustvarili velika riževa polja, ki so služila v glavnem japonski prehrani. Japonci so deželo do neke mere razvili tudi industrijsko. Zgradili so železnice. V severnih predelih države so kopali premog in druge rudnine; precej se je razširila kovinarska industrija. Po letu 1931 so Japonci zgradili tudi nekaj velikih rečnih pregrad in začeli deželo elektrificirati.

Ves ta gospodarski napredek je imel en sam namen: okrepiti japonsko vojaško silo. Industrijo v severni Koreji so razvili samo zaradi vojaških koristi. Ravnatelji, tehniki in strokovnjaki so bili skoraj vsi Japonci. Japonska je bila tudi vsa uprava. Z Japonci je sodelovalo samo majhno število Korejcev, toda kot kolaboracionisti se niso zmenili za težave korejskega prebivalstva. Končna posledica japonske politike na Koreji je bila, da je dežela postala samo gospodarski privesek Japonske, ki je deželo oropal vladajočega upravnega in gospodarskega razreda.

Zavezniška zmaga na Daljnem Vzhodu je stvari izpremenila v toliko, da so namesto japonskih zasedbenih oblasti Korejci dobili sovjetske in ameriške. Ni pa izginila politična praznina. Zavezniki hočejo Korejcem pomagati, da si zgradijo neodvismo državo, ne vedo pa, komu naj to delo prepuste.

Sovjeti in Američani imajo med Korejci nekaj prijateljev, ki bi prišli v poštev. Njihovo število pa ni tako veliko, da bi lahko sestavili zadosti obširen upravni aparat. Poleg tega so ti različni ljudje politični nasprotniki.

Korejci - prijatelji Amerike

Američani se lahko zanesejo na določeno število Korejcev, ki so jih vzgojile ameriške misijonarske šole, ali pa na tiste, ki so živeli v Združenih državah in petdeset let v begunstvu delovali za neodvisnost svoje domovine. Veliko teh mož je več ali manj v zvezi s korejsko začasno vlado, ki deluje več ali manj že od leta 1919 naprej. Takrat so namreč Korejci dobili pogum, ker so se zanesli na 14 točk ameriškega predsednika Wilsona, na temelju katerih so mislili, da bodo dobili neodvisnost. V korejskih mestih so priredili velike demonstracije. Japonci pa so gibanje z njim znano surovostjo zatrli. Toda nekaj vodilnih teljev je vendarle ušlo v Sanghaj, kjer so pod vodstvom Kim Kooja sestavili korejsko začasno vlado.

Ta začasna vlada je poslala svojega predstavnika Syngmanna Rheeja v Združene države, kjer je navezal stike z misijonarji in drugimi osebami, ki so se zanimale za korejsko bodočnost. Politična sestava začasne vlade je bila nacionalistična in meščanska, z močnimi krščanskimi vplivi. Leta 1937 so se morali Korejci preseliti v Čungking, kjer so jih Kitajci ljubeznivo sprejeli, vendar niso priznali njihove vlade. Nekaj let pozneje so sprejeli v vlado nekaj članov narodnega revolucijskega gibanja, ki je bilo večinoma komunistično. Vendar je vlada še vedno ostala po večini meščanska in nacionalistična.

Vrsta zgodovinskih dogodkov je spravila precejšnje število Korejcev pod sovjetsko gospodstvo. Korejci so se ob začetku našega stoletja v večjem številu naselili v Sibirskem Primorju. Ko so Japonci Korejo priključili so se preselili še bolj na sever. Leta 1937, ko so bile v Sovjetski zvezi velike čistke, so Sovjeti odkrili med to korejsko kolonijo večje število japonskih vohunov. Zato so vse Korejce preselili v Kazakstan v Osrednji Aziji. Veliko teh Korejcev je služilo v Rdeči armadi. Nekatere so izvežbali kot politične agente in jih lani poslali na Korejo.

Železni zastor

S takšnimi pomagači sta obe zasedbeni vojski prišli na Korejo. Uspeh doslej še zdaleka ni zadovoljiv. Razdelitveni 48. vzporednik je postal tako železni zastor, skozi katerega ni nobenega prometa. Koreja je razdeljena zelo nespametno. Večina prebivastva, ki ga je okoli 21 milijonov, živi na poljedelskem jugu, sever pa ima premog in večino industrijskih naprav. Na drugi strani so politično praznino izpolnili s skrajno politično zmešnjavo.

V ameriškem področju se je po izdaji dovoljenja za politične stranke prijavilo nič manj kot 50 političnih organizacij. Sčasoma se je število teh političnih strank znižalo in danes imajo v južni Koreji v glavnem dve skupini, ki zatrjujeta, da sta «vladi». Po eni strani predstavlja sedanja začasna korejska vlada isto politično smer, kakršno je zastopala korejska «vlada» v Sanghaju in različne korejske begunske skupine v Združenih državah. Po drugi strani predstavlja korejska «ljudska vlada» skrajne levičarje pod komunističnim vodstvom s precejšnjo podporo Sovjetske zveze. Ta «vlada» pobira od kmetov «davke».

V sovjetsko zasedbeno področje dopisniki doslej še niso imeli dostopa. Zato je tudi malo podatkov o političnem položaju na severni Koreji. Niso poizkusili osnovati osrednje uprave, pač pa upravljajo deželo krajevni narodno osvobodilni odbori.

Popolna zmešnjava

Popolnoma zaprta meja vzdolž 48. vzporednika je ustvarila skrajno gospodarsko in upravno zmešnjavo. S severa ni premoga in med obema deloma ni nikakih železniških zvez. Danes ni mogoče niti misliti o ukrepih, ki naj bi privedli Korejo iz japonske podrejenosti v položaj neodvisne države. Istočasno povzročata politična negotovost in nasprotja zmedenost v političnem in gospodarskem življenju Koreje.

Po zadnjih vesteh bo v kratkem konferenca med sovjetskimi in ameriškimi predstavniki zasedbenih oblasti. Namen te konference je, da odprejo mejo med obema deloma dežele. Pogovorili se bodo tudi o bodočnosti Koreje, ki naj bi bila vsaj pet let pod zaupno upravo.

Teoretično ne bi smelo biti nobene zapreke za ustvaritev neodvisne Koreje, kajti riževa polja na jugu so bogata in premogovna ležišča ter drugi rudniki na severu tudi. Japonci so pustili na Koreji zelo obsežne industrijske naprave, čeprav je verjetno, da so jih Sovjeti deloma že odpeljali. Koreja nima srednjega stanu — ker so ga uničili Japonci — prav tako pa tudi nima veleposestnikov. Japonski veleposestniki so zbežali in zdaj je lastnik zemlje kmet.

Težave pa so, ker leži Koreja med Mandžurijo in Japonsko ter med sovjetskim in ameriškim vplivnosinim področjem. Korejci potrebujejo tujo pomoč in tehniko ter tuje strokovnjake, ki bi jih izvežbali, preden bi bili sami sposobni, da se gospodarsko in politično upravljajo. Zaradi tega je videti zaupna uprava koristna. Toda Korejci se bojijo take uprave, ki bi nadaljevala s sedanjo delitvijo njihove dežele in bi jih zaradi spora med velesilami spravljala v nevarnost.

NOVA POTA ČEŠKOSLOVAŠKE

Ko je voditelj britanske opozicije Winston Churchill v zadnjem govoru, ki ga je imel ob priliki zunanjepolitične debate v spodnji zbornici, analiziral svetovni in evropski položaj, se je v kritiki dogajanja v Vzhodni Evropi dotaknil Češkoslovaške z značilno pripombo, ki bi po njegovem omenjeno državo stavljala izven vistosmerjenega okolja. Churchill je dejal, da predstavlja ta država poseben primer in da za sedaj sprejema Beneševo izjavo, po kateri je naloga Češkoslovaške, da posreduje med vzhodno in zahodno Evropo.

Beneševa politika, ki se je zdela marsikomu do neke mere čudna, posebno če jo je zasledoval z vidika načel njegovega učitelja Masaryka, je dobila s temi besedami zanimivo priznanje, ki ga človek v pogledu poti, kakršno je hodil med sedanjo vojno Beneš in z njim tudi država, ne bi pričakoval. Masarykova zahodnjaška koncepcija je doživela zaradi izpostavljenega geopolitičnega položaja Češkoslovaške delno evolucijo sicer že za časa njegovega življenja, kar je včasi vzbujalo ponekod ostre očitke, doživela pa je posebno v begunski dobi Beneša še nadaljnje precejšnje orientacijske spremembe.

Češkoslovaška je zavzemala pred vojno v Srednji Evropi poseben položaj. Nekateri so jo označevali kot vzor demokratične države, katere notranje tendence so bile pretežno usmerjene na zahod. Pojav Sovjetske zveze v njeni drugi fazi — končevanju politike notranje zaključenosti in ograjevanja od ostalega sveta — pa je češkoslovasko politiko nujno privedel do upoštevanja tega dejstva. Sledili so ukrepi, ki jih lahko označujemo kot posledico tega spoznanja.

Druga svetovna vojna je razvoj v to smer še pospesila. Češkoslovaška politična emigracija je odšla sicer na zahod, toda do absolutne skladnosti z zahodom ni prislo. Češkoslovaška politična emigracija je bila prva, ki so je postopoma vračala v domovino preko vzhoda.

Politika demokrata Benesa je včasi vzbujala začudenje, ki pa ga je posebno v zadnjem času skušal odpraviti z izjavami, da Češkoslovaška ne bo pretrgala svojih vezi z zahodom. Isto je izjavil tudi v svojem nedavnem govoru, ki ga je imel sredi junija.

Zaradi izpostavljenega geopolitičnega položaja in nekaterih drugih splošno znanih dejstev je današnja češkoslovaška politika razumljiva. Vsekakor pa nakazujejo previdnostni izidi zadnjih češkoslovaških volitev, ki so bile pretekli mesec, in iz katerih je izšel kot večinski blok levice, vse možne posledice, ki bi jih utegnila doživeti Češkoslovaska.

Notranje strankarsko življenje v Češkoslovaški je zelo močno. Jutranji položaj države danes ni več toliko odvisen od geopolitičnih činiteljev, ki bi narekovali češkoslovaški politiki do neke mere opravičljivo politiko, marveč v notranji vzdržljivosti nekaterih strank, ki bodo morale ohraniti vso načelnost in tudi določeno mero poguma, če naj bi država hotela ohraniti tisto vlogo, kakršno ji želi dati — kot vsaj trdi — predsednik Beneš in kakršno pričakuje od nje tudi ostali svet. Od gospodarja do hlapca je v današnjih nenavadnih časih včasi le majhen korak.

Kakšen je današnji položaj v Češkoslovaški? Na Češkem in Moravskem so štiri dovoljene stranke; enako število jih imajo tudi na Slovaškem. Predvolivna kampanja vseh strank je bila jako ostra. Začetek volivnega boja je bil precej čuden: levica in desnica sta se obtoževali, da pripravljata udar. Komunistični notranji minister Vaclav Nosek je šel celo tako daleč, da je izdal komunike, v katerem je izjavil, da so v zvezi z domnevnim uporom na Slovaškem aretirali dva ugledna člana katoliške ljudske stranke. Zadeva se ni pomirila toliko časa, dokler se ni pojasnilo, da je bil zapor le hišni zapor in da so oba izpustili celo nekaj prej, preden so objavili komunike. Do incidenta je prišlo tudi v Brnu, kjer so pretepli nekatere študente zaradi tega, ker so domnevali, da so «proti delavcem».

Od takrat dalje so se strasti seveda pomirile in položaj se je vskladil v smislu dogovora med strankami narodne fronte — nobena druga stranka ni smela postaviti kandidatov — da bo dovoljena neomejena kritika. Bilo je precej ostrega streljanja, zadostuje pa, če med pripombami, ki jih pripisujejo dr. Heleni Koželuhovi, omenimo samo tole želo, ki je bilo objavljeno v časopisu ljudske stranke «Lidova Demokracie»: (Ljudska demokracija) «...gotovo vlada v naši državi svoboda, treba pa je pogumnega človeka, da se je poslužuje».

Kot v večini osvobojenih držav so bile tudi volitve na Češkoslovaškem v znamenju merjenja moči med dvema pojmovanjima demokracije: vzhodnim in zahodnim. Vzhodnjaki se bojujejo za regimentacijo poedincev po željah njih voditeljev, zahodnjaki pa se borijo, grobo rečeno, za pravice poedincev. Trdno verujejo v svobodo govora; so proti diktaturi, pa najsi bo diktatura desnice ali levice. Iščejo vrnitve k demokraciji predsednika Masaryka. Levičarji pravijo, da pod Masarykom v državi sploh ni bilo demokracije, marveč je bila država pod oblastjo najslabše oblike kapitalizma — namreč nemškega — obtožba, ki bi jo desnica rada omilila, ne more je pa poskušati zanikati.

V obeh čeških deželah imajo sledeče stranke: češke socialiste, komuniste, ljudsko stranko in socialne demokrate. Na Slovaškem so štiri dovoljene stranke nekoliko drugače obeležene. Komunisti držijo seveda korak s svojimi češkimi tovariši. Laburistična stranka, ki je zavzela mesto socialnih demokratov, ki so se v teku vojne združili s komunisti, je precej bolj desničarska kot češka socialdemokratska stranka. Novoosnovana stranka svobode še ni pokazala nikake življenjske sile. Slovaški demokrati so konservativna stranka in precej bolj desničarski kot češka ljudska stranka.

Če bi bile češke volitve pred približno enim letom, bi jih verjetno dobila desnica. Med tem časom pa je komunistična stranka znatno okrepila svoje vrste. V kolikor je bila zaradi nepopularnosti, ki jo je povzročila sovjetska zasedba določenih predelov, izgubila tla, v toliko je v zadnjem času spet pridobila. Vzdrževanje zavezništva s Sovjeti je za vsakogar, ne glede na njegovo politiko, aksiom in komunisti so vsekakor v najboljšem položaju, da se sklicujejo na to splošno čustvovanje. Po drugi strani pa postajajo Čehoslovaki od svoje druge osvoboditve spet vedno bolj nacionalistični. Lansko poletje je bilo vsaj toliko rdečih zastav kot češkoslovaških trobojk in vsaj toliko slik generalisima Stalina kot predsednika Beneša. Slik prvega predsednika — osvoboditelja Masaryka ni bilo, kar je padalo v oči. Ob prvomajski proslavi in ob svečanosti obletnice osvoboditve pa se je poudarek popolnoma spremenil. Celo komunisti so štedili z rdečimi zastavami in generalisimovimi slikami, dasi bi navdušen sprejem, ki so ga priredili maršalu Konjevu, ko je prišel na proslavo v Prago morda pokazal, da se je splošno občudovanje Sovjetske zveze povečalo.

Češkoslovaška doživlja vsekakor zanimivo usodo. Spošni znaki, ki so pred volitvami kazali, da je država prebrodila krizo medvojnega in neposrednega povojnega ekstremizma v levo, so postali z razglasitvijo volivnih izidov nekako megleni. Morda pa je to le zunanji videz, posledica določenih okolnosti, ki smo jih srečali tudi že pri volitvah v nekaterih drugih državah, katerih najpomembnejša značilnost pa je res le ta, da je zameglitev trenotnega značaja. Demokratični svet bo brez dvoma z velikim zanimanjem zasledoval razvoj opredeljevanja Čehov in Slovakov v njih notranjščini in zunanje zaznavnih oblikah.

Proslava obletnice osvoboditve

Na zgodovinskem trgu sv. Vaclava v Pragi

STARA MIHAIL

V starih časih v naši vasi nismo imeli pravega pastirja. Na svinje, ovce, krave in konje so pazili vaški otroci. Stari oče Mihail je sedel ob robu njive, pletel opanke in pazil na otroke, da ne bi delali neumnosti.

Stari oče Mihail je bil že zelo star in pogostoma se je zgodilo, da ni opazil, da so otroci splezali na drevo «gledat Moskvo» ko je zatopljen v misli prepletal tanke vrvice. Ko se je zdramil iz zasanjanosti, je opazil, kje je čreda. Ovce so bile v mladem ovsu, konji na njivi z zeleno sočnato ržjo, krave v mladi detelji, svinje pa na dedovi krompirjevi njivi.

Otroci so poskakali z drevesa ter stekli za čredo kolikor so jih nesle noge. Gorje tistemu, ki je bil prepočasen. Padel je v dedove raskave roke!

—«o»—

Nekega dne so si mali pastirji stavljali uganke. Tisti, ki je pravilno uganil, je smel obesiti na najnižjo vejo drevesa majhno palico, tisti, ki niso uganili, pa so morali s svojimi palicami čakati. Če je uganil še drugič, je smel obesiti palico na višjo vejo in tako naprej. Cim višje je obešal palico, temu bližje je bil «Moskvi» Najboljši je prihajal vedno višje in «potoval je proti Moskvi» pred vsemi drugimi.

Tega dne je bil prvi deček, ki mu je bilo ime Antoša Komar, zadnja pa mala Ribka. Sreča je opoteča in kmalu je bila prva Ribka, Komar pa zadnji. Končno je Ribka zavpila z najvišje veje: «Moskva!»

Tako se je igra končala, ker na drevesu ni bilo več vej.

—«o»—

Medtem so misli starega očeta Mihaila blodile bog ve kje. Sedel je na parobku in ni opazil otrok, ki so plezali na drevo. Opazil tudi ni stare črne svinje Katje, ki se je na njegovi njivi mastila s krompirjem. Katja je bila zlobna in prebrisana stara svinja. Če je šla v škodo, so šle takoj za njo še druge svinje, za njimi ovce, konji in krave. Ribka je z vrha drevesa prva opazila, kaj se dogaja.

«Hitro splezajmo z drevesa, Katja je v krompirju», je zavpila.

Kot bi trenil so vsi otroci poskakali z drevesa ter spodili Katjo s krompirjeve njive nazaj kamor je spadala. Nato so se odločili, da jo bodo kaznovali, kakor so v vasi navadno kaznovali hudobne svinje: z glavo so jo obrnili proti potoku in eden izmed otrok ji je splezal na hrbet.

—«o»—

Potem so jo udarili s palico, da je stekla do potoka. Otroci so bili pametni. Svinjo so obrnili proti potoku, ker so vedeli, da se boji vode in ne bo tekla dalje.

Ribka, ki je prišla prva v «Moskvo», bi bila morala prva jahati svinjo. Ali ni prav Ribka zagledala Katje v dedovem krompirju? Vendar so bili vsi drugi otroci večji in so prej prišli do jahanja. Uboga stara Katja je bila vsa zasopla od tekanja, ko je Ribka še vedno čakala, da bo prišla na vrsto.

Uboga stara Katja! Bila je tako upehana, da je bilo skoraj nemogoče, da bi še lahko tekla. Stari oče Mihail, čudni stari možakar, vsega početja otrok ni opazil, tako je bil zatopljen v premišljevanja o pretekosti in mladosti. Ribka je seveda vztrajala, da hoče jahati, pa naj se zgodi kar hoče. Splezala je Katji na hrbet, a Antoša Komar — deček, ki je bil spočetka prvi na poti proti «Moskvi», a ostal zadnji — ji je lepo zagodel. Komar je bil krivec vsega, kar se je pozneje zgodilo.

Svinje so na repu zelo občutljive: če sede muha na svinjin rep, ga svinja takoj skrije med noge. To je Komar dobro vedel. Katji je potisnil na rep obroček skorje ter jo sunil.

—«o»—

Katja se je seveda sprožila ka-

LES JE NAJVEČJE SLOVENSKO BOGASTVO

KER JE PORABA LESA SILNO PORASTLA, BOMO MORALI SADITI DREVESA, KI HITRO RASTEJO: BOROVCE, KANADSKE TOPOLE IN ZELENO DUGLAZIJO

Les je v vsaki vojni zelo pomembna surovina. V sodobni vojni je njegov pomen izredno narastel. Pomislimo le na to, v kakšne ravnovrstne svrhe ga uporabljajo.

Velike količine ga porabi vsaka armada za svoje stavbe, za barake, mostove, kot opaže za vse betonske zgradbe, kot snov za izdelovanje raznega orodja itd. V pomorstvu je les prav tako še danes zelo pomemben. Mnogo manjših vojnih ladij danes ponovno grade iz lesa. Med temi ladjami so zlasti polagalke in lovilke min, ki morajo imeti lesen trup da se zmanjša njihova privlačna moč za mine.

Velikanske količine lesa gredo v sodobni vojni za proizvodnjo eksplozivov. Celuloza, ki jo pridobivamo danes pretežno iz lesa, je izhodiščna snov za celo vrsto smodnikov in močnih eksplozivov.

Razvoj moderne tehnike je razširil uporabo lesa za mnogo novih predmetov. Pomislimo le na mnogovrstne tekstilne proizvode iz umetne svile. Zlasti v Ameriki, kjer sicer ne primanjkuje surovin za katere koli tkanine, so izpopolnili proizvodnjo umetne svile do take mere, da lahko trdimo, da nekatere vrste ameriške umetne svile, zlasti pa tako zvani nylon (izgovori: najlon), prekašajo celo naravno svilo po trpežnosti, pa tudi po mehkosti in lesku. V vojni se nylon rabi za nešteto predmetov, omenimo naj le padala, s katermi se vojaki spuščajo iz letal.

Običajna umetna svila pa je služila in še služi za dodatek k bombažu ali volni pri izdelavi perila, oblek za civilno prebivalstvo in za vojake. Velikanski gozdovi so morali pasti, mnogo gosto zaraščenih šum so morali med vojno preredčiti, da so dobili dovolj lesa za predmete, ki so jih v prvi svetovni vojni izdelovali še iz običajnih surovin.

Nadaljuje ogromne količine lesa so v miru kot v vojni potrebne za izdelavo papirja. Časopisi porabijo največji del, sledijo razne vrste papirja za zavijanje predmetov, za izolirne svrhe, karton in lepenka za najrazličnejše uporabe, papir za pisarniške potrebščine itd.

Za vse to rabimo les, vedno več lesa. Dežele, ki so tako srečne, da imajo dovolj lesa na svojem ozemlju in v ne preveč odročnih predelih, so razmeroma lahko prišle do te tako nujno potrebne surovine v vsaki vojni. Med take dežele smo v pretekli vojni lahko prištevali Združene države, Sovjetsko zvezo, Kanado in tudi Nemčijo. Italija se je morala boriti z nepremostljivimi težkočami v preskrbi z lesom. Velik del maloštevilnih gozdov v tej deželi je bil izsekan v teku te vojne.

Novi nasadi dreves na Angleškem obsegajo na tisoče hektarjev

Podoben je bil položaj v Veliki Britaniji. Anglija je pred vojno uvažala skoraj ves potrebni les iz prekomorskih dežel, predvsem iz Kanade, a velike količine tudi iz Norveške, Švedske in Finske. Nešteto ladij je stalno prevažalo vse vrste lesa v Anglijo, a ko je izbruhnila vojna, se je to na mah izpremenilo. Mnogo ladjevja tujih dežel, ki so pomagale oskrbovati Veliko Britanijo, je odpadlo. Domače ladjevje je moralo začeti prevažati orožje, čete, hrano in vedno manj tonaže je bilo na razpolago tvrdkam, ki so se bavile z uvozom lesa v Anglijo. Nastopilo je kmalu občutno pomanjkanje, ki ga je bilo treba za vsako ceno odstraniti. Položaj je bil podoben tistemu v letu 1914 in tako ni bilo treba mnogo razmišljati, kaj je treba storiti. Poseči so morali po lesnih zalogah v domovini.

Pogozdovanje v Angliji

Anglija je gosto naseljena dežela z razvito industrijo in mnogimi velikimi mesti. Že pred mnogimi stoletji so Angleži izkrčili svoje gozdove. Pašniki, travniki in njive so nastale tam, kjer so nekdaj šumeli mogočni hrastovi gozdovi, o katerih pripovedujejo tolike angleške pravljice. Prav tako so se morali umakniti jelkovi, borovi in smrekovi gozdovi. Danes je v Angliji malo zaključenih gozdnih predelov. Redki, ki so ostali, so postali več ali manj neke vrste narodni parki, zaščiteni s posebnimi predpisi. Pač pa najdemo povsod po deželi številne manjše gozdiče ali skupine dreves, ki dajejo poseben čar angleški pokrajini. Predvsem so morali ti gozdiči, te raztresene skupine raznovrstnih dreves vsevprek po Angliji, Walesu in Škotski ter Severni Irski, v teku vojne zalagati angleško industrijo, armado in ladjedelnice s potrebnim lesom. Zaradi tega ni čudno, če danes povsod v Angliji naletimo na ljudi, ki so v skrbeh za bodočnost angleških gozdov, ako vsevprek v časopisih beremo predloge, kako naj bi država, pokrajine in posestniki sami, poskrbeli za zopetno pogozditev vsaj tistih gozdnih predelov, ki so bili v teku vojne najbolj prizadeti.

Borovec zraste v 40 letih

Angleški gozdarji so predložili več načrtov, kako naj bi deželo v najkrajšem možnem času spet pogozdili. Razumljivo je, da v očigled vedno večji potrebi po industrijskem lesu zagovarjajo gozdarji in gospodarstveniki predvsem sajenje hitro rastočega drevja. Tak les je sicer manj prikladen za razno tehnično uporabo, kot n. pr. izdelovanje orodja, za proizvodnjo desk ter boljših furnirjev, vendar pa v polni meri odgovarja zahtevam industrije, t. j. tovarnam papirja, celuloze in rudokopom za jamski les. Pri visokovrednem lesu, kot so to hrast, brest, oreh, macesen, smreka, jelka itd., traja 60-100 let, da drevo dozori, t. j. da postane les pokovreden za tehnično uporabo. Pri hitreje rastočih vrstah je treba čakati le 40 do 50 let, da ga zamoremo s pridom uporabljati v razne industrijske namene, za brusni les, celulozni les in jamski les. Hitro rastoče vrste borovcev, ki jih sadimo večinoma po suhi zemlji, izboljšujejo tla in dajejo po potrebi tudi visoko cenjeno smolo, ki se uporablja v razne svrhe v industriji.

Duglazijo sekamo vsakih 30 let

Neki drug iglavec, ki je v zadnjih desetletjih postal važen v Evropi in posebno v Angliji, je tako zvana «zelena duglazija», ki raste v Ameriki in zlasti v Kanadi. To drevo ima posebno lastnost, da raste precej hitreje kot vsi drugi iglavci in daje kljub temu izredno dober les, ki v nekaterih primerih prekaša celo jelko in smreko. Duglazijo lahko posekamo po 20 do 30 letih in les uporabimo v industrijske svrhe, lahko pa jo pustimo popolnoma dorasti in potem les predelamo v deske ali furnir.

Težave z duglazijo so v naših krajih sledeče: Uspeva najrajši v druzbi drugih dreves, najrajši iglavcev, in sicer jo sadimo s pridom v malih posekah ali jasah, kjer je zaščitena pred premočnim vetrom, pa tudi pred soncem.

Kanadski topol hitro raste

V zadnjem času so se gozdarji, zlasti pa kmetje, začeli zelo zanimati za razne druge vrste hitro rastočega drevja, ki bi uspevalo zlasti na vlažnem zemljišču. To so predvsem listavci in tukaj omenjamo le kanadski topol, ki raste tako hitro, da je že po 25 do 30 letih zrel za sečnjo. Nenavadno visoki prirast teh topolov je že zgodaj podžigal strokovnjake v celuloznih tovarnah, da so začeli delati poizkuse s tem lesom. Po mnogih poizkusih se jim je posrečilo izpopolniti tehnične postopke, ki omogočajo pridelovati iz topolovine visokovredno celulozo. Lahko trdimo, da se je s tem odprlo mnogo novih možnosti, ne samo za gozdarje, temveč tudi za zemljiške posestnike na splošno in še prav posebno za kmetske posestnike.

Nagli prirast kanadskega topola omogoča dvigniti mnogim kmetovalcem dohodek iz njihovih zemljišč s tem, da sadijo primerna dreseva na tistih delih kmetije, ki jih ne morejo izkoristiti s pridom v druge svrhe. To je predvsem tam, kjer je zemlja previažna za obdelovanje ali za pašo, kjer je teren težaven zaradi strmine, n. pr. na robovih, ali pa posejan s skalovjem. Pogoj je le, da zemlja ni presuha. Trdijo, da kanadski topol na primernem zemljišču priraste vsako leto za cel meter v višino in primerno v debelino. V Italiji so delali z kanadskim topolom pred vojno mnogo poizkusov, ki so se baje izvrstno obnesli.

Kot posnemamo iz časopisnih vesti, se je začela angleška vlada po vojni zelo zanimati za pogozdovanje prizadetih gozdnih predelov in drevesnih nasadov. Veliko vlogo pri sedanjem in bodočem pogozdovanju v Angliji imajo vrste drevja, ki s svojim naglim prirastom omogočajo hitro obnovitev normalnega gozdnega gospodarstva. Kakor beremo, so izdelali številne načrte za pospešeno sajenje kanadskega topola, zlasti ob številnih potokih, rekah, kanalih in drugih vodnih tokovih kot tudi ob cestah. Država bo prispevala znatne vsote za pogozdovanje in v vsakem pogledu podpirala pokrajine, občine in zasebnike, ki se bodo ali so se že lotili tega dela.

Sadite kanadske topole!

V naši deželi je nešteto kmetij, ki bi bile prikladne n. pr. za sajenje kanadskega topola. Koliko je zamočvirjenih travnikov, ki jih nihče ne kosi, koliko pašnikov, jer je nevarno goniti živino na pašo! Koliko je strmih reber n. pr. v Soški dolini, ki niso presuhe za to drevo in ki so obraščene sedaj z zanikrnim grmovjem. Resda topolov les ni kaj prida za običajne svrhe, a vendar ima danes prav dobro ceno, ker ga kupujejo tovarne za celulozni les.

Gledano za gospodarskega stališča, se sajenje tega kanadskega topola nedvomno izplača. Medtem, ko so pred vojno gospodarski strokovnjaki računali, da se sajenje borovcev in smreke na pripravnih zemljiških obrestuje z 2 do 3 odstotki, so izračunali, da jahko topolovi nasadi donašajo 4 in včasi tudi 5%.

Razen tega ima sajenje topolov na vlažnem ozemlju še to dobro lastnost, da osuši teren. Kot je znano, vsrka vsako odrastlo drevo zlasti listavci, izredno veliko količino vode (več sto litrov na dan), ki potem izhlapeva. To vodo drevo črpa iz zemlje. Posledica tega je, da so obširna zemljišča, ki so bila poprej zamočvirjena, in ki so jih kesneje pogozdili, danes razmeroma suha. Nasprotno pa se je marsikje dogodilo, da so nastale mlakuže in močvirja tam, kjer je bila zemlja že prvotno sama na sebi vlažna in so vrhu tega potem še posekali drevje. Take primere imamo v Sloveniji n. pr. na Ljubljanskem barju in posebno lepo vidimo to ponekod na Pohorju.

Izkušnje, ki so jih zbrali gozdarji po vsem svetu z vrstami hitro rastočega drevja, bi mogli sedaj pri nas s pridom uporabiti.

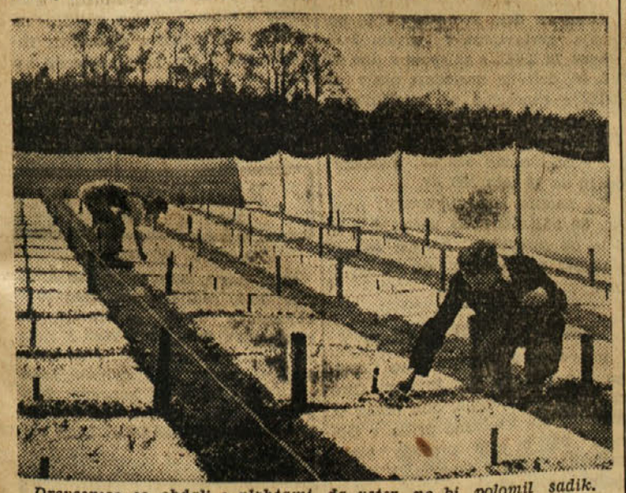

Drevesnico so obdali s plahtami, da veter ne bi polomil sadik. Grede so pokrili z belim peskom, ki rastline ščiti in propušča vodo.

Veterinarska medicina

Čeprav so v svetu na splošno že zatrli različna kužna obolenja goveje živine, vendar še vedno predstavlja kužno vnetje vimena kravmlekaric najhujšega sovražnika proizvodnje. Kljub temu, da to bolezen pripisujejo delovanju raznih mikroorganizmov, ni nobenega dvoma več, da je treba najhujši boj napovedati bacilu «Streptococcus agalactiae». Preizkusna preučevanja so dokazala, da ta bacil napade vime preko prsnega kanala, se nato silno hitro razmnoži v mlečnih kanalih ter ga roke osebe, ki molze tako obolelo kravo, ali sesalke prijemalke električne naprave za molžo, prenašajo s krave na drugo. Zaradi tega je treba preventivne varnostne ukrepe usmerjati predvsem v način in tehniko molže in pravilno ravnanje z živaljo. Previdnostni ukrepi zahtevajo, da pred molžo dobro očistimo vime, roke in sesalke molžne naprave ter krave molzemo hitro in temeljito, ne da bi jo preveč vznemirjali. Da je molža pravilna, je možno ugotoviti po pravilnem in enakomernem dotoku hipofiziičnih hormonov, ki morajo med molžo dotekati v vime. Če med molžo žival motimo, dolgočasimo ali razburimo, s tem mlečni mehanizem prekinemo, kar povzroči zastajanje mleka v vimenu in v mlečnih žlezah; to mleko predstavlja do prihodnje molže naravnost bujno torišče za razvoj bolezenskih klic.

Dobro si moramo zapomniti, da je osnovno pravilo za preprečenje kužnih bolezni krav-mlekaric ter za proizvodnjo zdravega mleka naslednje: molža bodi nagla in temeljita, ravnanje z živino pa kar moči lepo in blagohotno.

Modernizirajmo poljedelstvo!

V AMERIKI IN NA DANSKEM NAPREDNI KMETJE DOBRO ŽIVIJO; S ČITANJEM STROKOVNIH ČASOPISOV IN KNJIG SE BO TUDI NAŠ KMET LAHKO VELIKO NAUČIL

Ni še dolgo tega, ko so se Američani smejali tako zvanemu mestnemu kmetu. Po navadi so taki gospodje, ki so kupovali kmetije v Ameriki, napravili iz njih vse drugo, samo ne resnične kmetije. Nekateri so na njih uredili razna igrišča, kot na primer livade za igranje golfa, ali pa so na teh kmetijah sadili cvetlice, namesto krompirja in žita.

V zadnjih letih pa so se zgodile precejšnje spremembe. Mnogo podjetnih ljudi iz mest, ki so hoteli varno naložiti svoj denar, je začelo kupovati zemljo in to ne več za potrato, temveč pogostoma z namenom, da s kmetovanjem celo zaslužijo. Marsikomu izmed njih se je to v polni meri posrečilo. Danes se jim v posestva naloženi kapital obrestuje s 5, 10, 15 in še več odstotki. Kako so to dosegli?

Ti novi kmetje so se mnogokrat lotili posla z vso resnostjo in vztrajnostjo in kar je v našem primeru še posebno važno: pri svojem kmetovanju uporabljajo s pridom vse pridobitve sodobne znanosti in tehnike, kadar imajo to za potrebno. Pazljivo zasledujejo znanstvene knjige, ki se bavijo n. pr. s poljedelstvom, vprašujejo za nasvet znamenite strokovnjake, ki jih poučujejo o tem, kakšna vrsta žita, sadja, itd. bi utegnila uspevati na njihovi zemlji. Pri prodaji svojih pridelkov preučujejo tržišča in pri nakupu potrebnega orodja, strojev itd. sledijo nasvetom izkušenih poljedelcev.

Umetna gnojila moramo pravilno izbrati

Za primer navajamo Andreja C. Browna, ki je pustil kemično preiskati zemljo na svojem posestvu, kjer je gojil koruzo na 60 hektarjih površine. Nato je izbral primerno umetno gnojilo in dvignil donos za 30 korcev na hektar, kar mu je vrglo v enem letu preko 800 dolarjev čistega dobička.

Neki drug tak napredni poljedelec Glenn A. Bryant, ki je bil poprej zavarovalni uradnik v Kansas Cityju, je po dolgem posvetovanju posejal izbrano semensko pšenico. Uspeh ni izostal. Njegove pšenice ni bilo mogoče primerjati s tisto, ki so jo pridelali njegovi sosedje. Prodal jo je po mnogo višji ceni in ljudje so se začeli zanimati zanjo in jo kupovati za seme. Bryant je razen tega poslal v strokovne časopise oglase za svojo pšenico in kupci so se začeli javljati iz vseh krajev. Celo iz Romunije so prišla naročila. Danes g. Bryant, ki je kupil svojo kmetijo v popolnoma zanemarjenem stanju, zasluži 12% na leto od vloženega kapitala, kar je za poljedelski obrat nedvomno veliko.

V Texasu živi poljedelec, ki se je po posvetovanju s strokovnjaki odločil, da na svoji kmetiji, ki leži v zelo suhem predelu, poseje posebno žito, tako imenovano «sorgo», ki je izredno odporno proti suši. Medtem ko je sonce požalo v tem letu njegovim sosedom skoro ves pridelek, je naš znanec pospravil bogato žetev in v naslednjih letih so njegovi sosedje, ki so ga začeli posnemati, doživeli prav tako odlične uspehe.

Ovčjereja je donosna

John E. Sunderland, ki se je začel baviti z živinorejo, je premišljal, kako bi dvignil dohodek na svoji kmetiji. Začel je gojiti ovce, «Caracul» ki dajejo po vsem svetu znano perzijsko kožuhovino. Danes g. Sunderland prodaja kože novorojenih jagnjet, ki dajejo omenjeno kožuhovino, po isti ceni kot prodajajo njegovi sosedje pitane ovce.

C. J. Lewis je pred nekaj leti kupil posestvo, ki je zaradi brezobzirnega izkoriščanja popolnoma propadlo. Zemlja je bila tako izčrpana, da je bilo videti, da je vsak trud zaman. Po posvetovanju z gozdarskimi strokovnjaki, je g. Lewis zasadil na celem posestvu veliko število hitro rastočega ameriškega belega bora, ki je zadovoljen s še tako slabo hrano in glej, poizkus se je obnesel! Danes je kmetija spet ozelenela in g. Lewis pričakuje, da bo v 20 letih zamogel pričeti z redno sečnjo.

Ti uspešni poljedelci plačujejo svoje delavce in nameščence bolje kot je to na splošno običaj drugod. Neki podjetnik, ki se bavi sedaj s poljedelstvom in živinorejo, plačuje svojim sotrudnikom na meseo 10 dolarjev več kot drugi gospodarji. «Ne želim, da moji delavci ne bi imeli nobenih koristi, ko posel vendar dobro napreduje. Ako jaz sam dobro zaslužim, zakaj ne bi dobro zaslužili tudi moji pomočniki?», je izjavil.

Modernizirajmo kmetije!

Ti uspešni kmetovalci, ki smo jih opisali, so seveda samo majhen del tistih, ki so pustili mestno življenje in se lotili kmetovanja. Za mnoge izmed njih velja le vedno to, kar smo rekli na začetku: svoja posestva obdelujejo ali negujejo bolj v zabavo kot pa v korist. Vendar je nekaj, kar se nam zdi važno: prodrlo je spoznanje, da je z umnim kmetovanjem mogoče doseči povprečni letni dohodek, ki je v nekem pametnem razmerju z vloženo glavnico. Ni pa ta ugotovitev toliko važna za neprave kmetovalce, o katerih smo malo prej govorili, kot za pristnega kmeta, ki mu njegova kmetija pomeni vse v njegovem življenju.

Če so poprej omenjeni posamezniki, ki so zapustili mesta iz veselja do življenja in dela na deželi, dosegli tako pomembne uspehe, pomeni to, da lahko marsikateri pristni kmetski posestnik doseže iste ali pa še večje uspehe, ako se odloči poslužiti se pri svojem delu novih načinov, ki so se že obnesli in če se bo zanimal za nove pridobitve znanosti in tehnike, ki bi mu utegnile koristiti pri obdelovanju zemlje in gospodarstvu.

Važen korak na poti k napredku je prebiranje dobrega strokovnega časopisja. Vemo, da vlada v naši deželi sedaj še veliko pomanjkanje slovenskega kmetijskega čtiva, a upajmo, da se bo to s časom izboljšalo.

Seveda je pri vsakem novem poizkusu treba paziti na to, da ne posnemamo slepo katerega koli uspešnega soseda. Prepričati se moramo poprej, ali so razmere na naši kmetiji podobne sosedovim. Če sosedova kmetija leži na sončni strani, a naša na senčni; če je zemlja drugačna; če je ta sosedovem več moče kot na našem; potem ne smemo brez preudarka posnemati soseda v uporabi umetnih gnojil, pri izberi semena, pri izbiri sadnih vrst, pa četudi se je vse to pri sosedu izvrstno obneslo. Kjer je to mogoče, vprašajmo za nasvet kmetijskega strokovnjaka, ki nam bo po navadi rade volje pomagal.

Slovenci so dobri kmetje

Pri vsem tem pa nikar ne pozabimo na sledeče: vsi uspešni kmetovalci imajo poleg drugih dobrih lastnosti predvsem nekaj, kar jih najbolj odlikuje pred drugimi: vztrajni, delovni in živahni so. Zaspanci, lenuhi in zanemarjenci še nikdar niso ničesar dosegli. Slovenci smo na splošno na glasu kot dobri kmetovalci. A med nami so najboljši Gorenjci. To pa ravno zaradi njihove izredne pridnosti, vztrajnosti in naprednosti v kmetovanju. Ko so Nemci leta 1941 zasedli Gorenjsko, so oholo prišli v deželo in prepričani, da imajo opraviti s kakšnim zaostalim balkanskim narodom. Kolikšno je bilo njihovo presenečenje, ko so videli vzorne Gorenjske kmetije, urejene domačije, snažne stanovanjske prostore in hleve. Seveda so skušali razlagati to z nemškim vplivom. A objektivnejši med njimi so priznali, da je tudi v Nemčiji sami malo krajev, kjer bi kmetje stali na tako visoki stopnji napredka.

V Evropi prištevamo med najuspešnejše poljedelce Dance. Čeprav je marsikje drugje zemlja še rodovitnejša, vendar je le malo narodov, ki bi bili v kmetijstvu tako uspešni. Treba je le pogledati dom povprečnega danskega kmeta in na jasnem si bomo, kaj je mogoče doseči s pridnostjo in z uporabljanjem pravilnih metod v poljedelstvu.

Življenjska raven kmetovalcev v teh naprednih deželah je izredno visoka. Zadostuje naj, če omenimo, da ima velika večina danskih kmetov svoje domove opremljene z električno lučjo, kopalnicami in električnimi hladilniki, v katerih hranijo meso, maslo itd. Stroji v njihovih gospodarskih poslopjih so prav tako v veliki meri elektrificirani. Trdnejši kmetje peljejo svoje družine v nedeljo k maši v novih avtomobilih.

Nekdaj je posebno pri Slovencih imel vsakdo, ki si je hotel pomagati k boljšemu življenju za potrebno, da dà slovo plugu in motiki. Marsikdo se je lotil obrti ali trgovine brez prave potrebe. Danes pa lahko trdimo, da je za vsakega bistrega kmetovalca, ki ima dovolj odločnosti in vztrajnosti, obilo možnosti, da ustvari iz svoje kmetije vzorno posestvo, ki mu bo donašalo dovolj dohodkov, da dvigne svojo življenjsko raven in omogoči sebi in svoji družini dostojno življenje.

Primer naprednega kmeta

AMERIŠKI FARMAR GUS KUESTER JE VZOR SODOBNEGA KMETOVALCA POGLEJMO, KAKO SI JE UREDIL ŽIVLJENJE!

Od kod prihaja hrana za lačna ljudstva po vojni? Največ iz Združenih ameriških držav, in sicer posebno iz doline rek Mississippi in Missouri. To je pokrajina, ki v Ameriki pridela največ živeža.

V preteklih tednih je ves svet gledal in prav tako bo tudi v bodočih mesecih ves svet upal, da bo ameriški farmar v tej rodovitni dolini pridelal dovolj žita zase in za stradajoče množice po svetu.

Vendar se ameriški kmetje v dolini reke Mississippi niso odločili, da zasejejo svoje njive izključno s pšenico in ržjo. Prav tako ameriški živinorejci niso preorali svojih travnikov in pašnikov v žitna polja. Vsakdo izmed njih je ostal pri svojem starem poslu, vsakdo je skušal pridelati čim več takih pridelkov za katere meni, da na njegovi kmetiji najbolje uspevajo. Ti ameriški kmetje dobro vedo, da bo hrane dovolj, če bo vsakdo na svoji kmetiji storil svojo dolžnost. Prav tako vedo, da lačni svet rabi ne samo kruha, temveč tudi mesa, masla, sladkorja itd.

Gus Kuester-sodobni kmetovalec

Ljudstva po celem svetu gledajo na te kmete, ki očividno razumejo klic povojne dobe: «Pridelaj več živeža, da nasitiš lačne!». Med temi ameriškimi kmetovalci so v zadnjem času pogostoma omenjali Gustava Theodorja Kuestra (izgovori: Kister). Gus Kuester, kot mu na kratko pravijo, je 58 letni kmetski posestnik, ki prideluje na svojem posestvu koruzo in oves, a v glavnem se bavi z živinorejo, največ s prašiči.

V teh dneh, ko je bitka za proizvodnjo hrane na višku, je Gus zastavil vse svoje sile, da pridela čim več živeža. Gusovo posestvo meri okoli 100 hektarjev rodovitne črne zemlje. Ob strani mu stoji sin Dale, ki mu je 28 let in ki je svojemu očetu podoben predvsem po vztrajnosti, s katero se je lotil posla. Oče Gus živi s svojo družino v značilni ameriški kmečki hiši, ki se lepo prilega okolici, v senci košatih orehov. Rad bi jo nekoliko popravil in prenovil, a trenotno primanjkuje v Ameriki gradiva za take stvari. Posebno si želi prizidati lično kopalnico. Sin Dale si je svojo hišo, ki leži blizu očetove, uredil z vsem preprostim udobjem, ki ga najdemo v povprečnih ameriških domovih.

Na leto opita do 280 prašičev

Gospodarska poslopja na Kuestrovi kmetiji so glavno prizorišče proizvodne bitke za hrano. Gus in njegov sin Dale sta na glasu kot najboljša in najpremožnejša kmeta daleč naokoli. Večji del koruze, a tudi drugih pridelkov, porabi Gus za pitanje prašičev. Na leto jih opita do 280 in sicer najboljše in najtežje vrste, med katerimi omenimo le tako zvane «Poland-China» in pa progaste prašiče. Vsako zimo Kuester določi 40 najlepših mladih svinj za pleme. Nekaj nad polovico jih obdrži, ostale pa odda v skrb svojemu sinu Dalu.

Ne bomo na drobno opisovali skrbi, ki so v zvezi s prašičjerejo, posebno ob času, ko pridejo na svet mladi prašički. Gus Kuester prebije tedaj marsikatero noč v staji. Dovolj naj bo, ako omenimo, da se je lani povečalo številčno stanje prašičev v 2 tednih od 40 na 320. Sami si morete misliti, koliko dela je ob takih prilikah na kmetiji. Mlade prašičke je treba pitati posebno pazljivo in ameriški živinorejci poznajo mnogo uspešnih načinov, kako je treba mlade prašičke pravilno hraniti. Prašičjereja ni preprosta stvar, kar si morda predstavlja marsikdo, ki ne pozna stvari poblize. Gus Kuester pravi, in to bi potrdili tudi naši kmetje, da je pri reji prašiča važno predvsem pitanje mladičev. To je velika umetnost, pa tudi skrivnost. Umetnost je v tem, da živinorejec vè, kaj je treba napraviti in koliko je treba pokladati živini; skrivnost pa je v znanju, kdaj je treba krmiti. To pa je mogoče vedeti le tedaj, če se človek bavi leta in leta z živino.

Oče Gus in njegov sin Dale vesta, da je njihova prašičjereja odvisna tudi in predvsem od uspeha na njivah. Poljsko delo se začenja prej in traja dalj časa, kot pa glavni posel s prašiči. Poleg tega je poljsko delo tudi napornejše.

Čim se zemlja v marcu osuši, oče Gus pregleda svoj poljedelski traktor. Pohiteti je treba, v marcu rado dežuje. Ob štirih zjutraj Kuester prižge luči na traktorju in se odpelje na njive. Z delom ne odneha prej, dokler ni preoral vsaj 20 juter (okoli 10 hektarjev) zemlje, kar traja do 18 ur. Za ovsom pride na vrsto koruza. Kuester porabi vso koruzo za pitanje prašičev, kot je to v navadi v Ameriki. Le redkokdaj proda kak mernik na trgu. Večkrat je moral koruzo celo dokupiti.

Koruzo sadijo Kuestrovi običajno sredi maja meseca in se poslužujejo pri tem stroja za sejanje, ki ga vlečejo konji. Okopavanje opravljajo prav tako s pomočjo stroja. Dale Kuester pravi, da zamore okopati tudi do 40 hektarjev koruznih njiv na dan, kadar gre vse po sreči. Po trojnem okopavanju s strojem, okopava Kuester koruzo še dvakrat s strojem.

Medtem pa je že prišel čas za košnjo sena in kmalu nato čas za žetev ovsa. Koruzo požanjejo meseca oktobra s strojem, ki je skupna last mladega Kuestra in dveh stricev. Komaj končajo s tem delom, že pride na vrsto izbiranje in pošiljanje prašičev na trg.

Nedeljski počitek

V nedeljo cela družina praznuje in obišče bližnjo cerkev. Po maši, ko se možje zberejo v družbi, stari Gus Kuester rad pripoveduje spomine iz svojih mladih let. Rad razpravlja o stvareh, ki ga zanimajo. To je predvsem njegova družina, kmetovanje, pa tudi politika, kot pri mnogih ameriških kmetih. Malokdaj povè kaj nepremišljenega in večkrat se spomni v razgovoru na svojega očeta, ki ga je učil, kot pravi Gus, «naj veruje v Boga, naj bo varčen in naj ne odpira ust, če nima ničesar pametnega povedati».

Leta 1932 so Gusa Kuesterja izvolili v zakonodajni odbor v ameriški zvezni državi Iowa. Izvoliti so ga hoteli nekoč celo za guvernerja te dežele, ker je bil vsakdo prepričan, da bi bil Gus Kuester, ki je znan so vsej deželi kot pošten in nepodkupljiv mož, prava oseba za to mesto.

Gus je tudi politik

Leta 1932 je Kuester volil za pokojnega Roosevelta, čeprav je sam pristaš nasprotne stranke. Vzrok temu je bilo, kot Gus sam pravi, pomanjkanje pravega poljedelskega programa republikanske stranke.

Gus Kuester je socialen človek, ki spoštuje delavske pravice. Nasprotuje pa na drugi strani vsakemu razsipanju z državnim denarjem. Pravi, da je pravilno, če tudi država gospodari enako varčno, kot mora kmetovalec na svojem posestvu.

V svojem življenju je Gus Kuester dosegel mnogo uspehov, pa tudi marsikatero bridko uro je doživel. V veliko zadovoljstvo mu je zlasti zavest, da mu je uspelo obdržati svojega sina na rodni zemlji in ga vzgojiti v dobrega kmetovalca.

Kako stoje danes stvari v svetu, stari Kuester dobro vè. Mnogo premišljuje o tem in tudi razpravlja o vseh teh zadevah temeljito in prebrisano, kot to samo kmetje znajo. Gus Kuester se zaveda, da je hrana danes ena izmed glavnih težkoč v povojnem svetu. Toda pozna tudi svoje rojake, svojo rodno deželo in njene zmožnosti in zato misli, da ameriški kmetovalec, od katerega toliko zavisi, ne bo pustil gladujočega sveta na cedilu.

Angleški farmar ogleduje svojo stajo ovac.

KATJA PRIŠVIN

kor peščica in tekla, kolikor so jo nesle debele noge. Cutila je pritisk na repu in si domišljala, da bo bolje, če teče. V trenotku je bila ob robu potoka in brez premišljanje z Ribko na hrbtu planila v vodo in izginila v valovih.

«Joj», so zavpili otroci in okameneli od strahu.

Na površini so lahko videli le kolobarje, v sredini pa je plaval obroček iz skorje.

Stari Mihail je še vedno pletel opanke. Starček ni videl ničesar, slišal ničesar, ko je v mislih blodil po preteklosti.

—«o»—

Otroci so nepremični stali ob bregu potoka in gledali proti kraju, kjer se je košček skorje še vedno vrtel na vodi. Nenadoma so se pojavil na vrhu mehurčki, voda se je razburkala in iz nje je pogledal Katjin rilec, nato ušesa, katerih so se v obupu držale majhne ročice. Nato je pogledal iz vode Katjin hrbet in na njem je še vedno sedela mala Ribka.

Dečki in deklice so plosknili od veselja.

Vsi so mislili, da bo Ribka skočila s svinjinega hrbta, čim bo na suhem. Zdelo se je, da je kopel Katjo osvežila ker je stekla proti gozdu še predem so se otroci zavedli. Ribka ni imela časa, da bi skočila s hrbta in je s Katjo izginila v gozdu.

V starih časih so ljudje pripovedovali, da so naši gozdovi globoki več kot sto kilometrov; mislim zato, ker čez sto niso znali šteti. Naši gozdovi so mnogo globlji kot sto kilometrov in polni divjih zveri: volkov, medvedov, risov in bog ve česa še. In v takšen gozd je Ribka odjahala na Katjinem hrbtu!

Deklica je že izginila v temnem gozdu, ko se je ded Mihail šele zdramil. Dvignil je pogled in skoraj omedlel: svinje vse vasi so marljivo rile po njegovem krompirju, ovce so popasle pol njive ovsa, konji so dirjali po mladi rži; rž je bila zelo visoka in ded je lahko videl samo glave.

—«o»—

Ded Mihail je stekel kolikor so ga nesle stare noge. Otroci so še vedno gledali proti gozdu na drugi strani potoka.

Starček je zavpil: «Kaj je z vami? Kje pa imate očito?»

Otroci so še vedno buljili proti gozdu, kakor da ne bi bili slišali dedovih besed. Šele tedaj je stari oče opazil, da manjka Ribka in vprašal: «Kje je Ribka?»

—«o»—

Otroci niso odgovorili. Dali so se mu povedati, kaj se je zgodilo z Ribko, ker je bila njegova vnukinja.

Ded Mihail je prijel Komarja, ki mu je povedal vse, razen da je pričvrstil Katji skorjo na rep in jo močno sunil.

—«o»—

Ded ni izgubljal časa in je tekel v vas po ljudi. Kmetje so pustili delo in stekli za živino, da bi rešili oves, rž in krompir. Ko so to storili, so takoj odšli na drugi breg potoka in v vseh smereh proti gozdu.

Vso noč so iskali Ribko, šele proti jutru ob prvih sončnih žarkih je stric Mitrofan pričel klicati, naj pridejo k njemu. Stric Mitrofan je opazil na veji belo otročko; oblekco; ko je pogledal pod grm, je opazil Ribko, ki se je slekla in pokrila z mahom ter trdno zaspala. Kako pametna deklica je bila Ribka! Obesila je oblekco, da bi se čez noč posušila.

Vsi so se na klicanje strica Mitrofana približali grmu in zbudili malo Ribko. Vsi so se srečni vračali proti vasi. Nekaj se jih je še vedno žalostilo: uboge stare Katje niso našli — gotovo so jo pojedli volkovi. A ho so prišli dmevso videli, da so se zmotili. V hlevu je bila Katja, zdrava in cila. Ponoči je sama našla pot domov iz gozda.

Pravica povprečnega človeka

Fašizem se je začel s skupino brezobzirnih zločincev, ki so se zaradi nepoučenosti množic igrali z usodo naroda ter trdili, da govorijo v njegovem imenu.

Vsi poznamo sredstva, ki so se jih navadno posluževali: napadali so ljudi na ulici, zlorabljali zakone, delali prijave brez podpisa, trgali zastave, odpeljevali ljudi iz hiš, jim grozili ter jih prisilili, da so se vpisali v njihovo stranko, preden so jm dali zaposlitev; od ljudi so odločno zahtevali, da se udeležijo pro-

«Glas zaveznikov» ima namen dati svojim čitateljem obsežen vestnik brez polemičnih zahtev in političnih ali nacionalističnih zadev. Nobena grožnja ali denarni pritisk ne moreta in nikakor ne bosta mogla vplivati na njega.

Istočasno predstavlja naš dnevnik neobhodno zvezo med Zavezniško vojaško upravo in civilnim prebivalstvom, ki je zdaj pod zavezniško upravo.

slav in silili so otroke, da vpijejo gesla, ki jih niso mogli niti razumeti; tistim, ki so delali za nje, so dajali izredne nagrade, drugim pa glad; ustavili so neodvisne protifašistične liste in začeli z ukazano vrsto namišljenih stavk.

To so zločini, proti katerim so se Združeni narodi dolgo časa srdito bojevali. Med njimi Velika Britanija, ki se v teku šestih let nikoli ni prenehala bojevati.

Na žalost pa ta strašna sredstva niso prenehala niti zdaj, ko smo dosegli zmago nad Nemčijo. V tej nemirni povojni dobi so se znova ustanovile druhali zločincev, v družbi s precejšnjim številom zahrbtnih oseb, ki se v vsej Evropi poslužujejo takšnih sredstev ter se pod različnimi nazivi radi sami sebe imenujejo «antifašisti».

Toda v bistvu ima vse skupaj isti pomen; v bistvu hočejo prvi in drugi odpravo svobode mišljenja, govora in delovanja povprečnega človeka ter še posebej delavca. Ker je bila zmaga nad Nemci zmaga povprečnega človeka, mora tudi mir postati mir povprečnega človeka. Toda za dosego takšnega miru mora povprečni človek začeti misliti na sebe ter mora predvsem pozabiti na slabe navade, ki se jih je nalezel za časa fašistične nadvlade.

Potrebna sta za to red in disciplina. Toda povprečni evropski človek mora imeti možnosti, da premišljuje ter ne sme dopustiti, da bi ga lažnivi demagogi in zločinci znova prevarali.

(Iz prve številke «Glasa zaveznikov», novi prevod z dne 19. junija 1945)

SOC. POLITIKA

ZASEDANJE SVETOVNE SINDIKALNE ZVEZE

London, 19. junija

Moskovska radijska postaja sporoča, da je prispel v Moskvo glavni tajnik britanskih «Trade Unions» sir Walter Citrine. Udeležil se bo zasedanja izvršnega odbora svetovne sindikalne zveze.

V govoru, ki ga je imel sir Walter Citrine na moskovskem letališču in ki ga je prenašala moskovska radijska postaja, je potrdil mnenje, da bo pomenilo zasedanje, na katerem bo zastopanih 68 milijonov delavcev, ojačenje bratske vezi, med sovjetskimi delavci in delavci, ki bodo zastopani na konferenci.

Sporočil je, da bo zasedanju izvršnega odbora sledilo zasedanje zveze.

V Moskovo so prispeli tudi predsednik ameriškega sindikalnega združenja in odposlanci «C. I. O.» iz Amerike.

«Radar na kolesih»

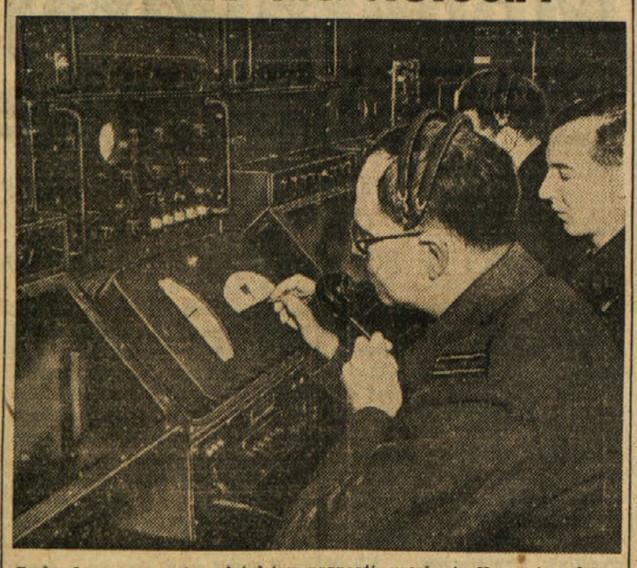

Radarska naprava je v letalstvu pravcati preobrat. Varnost poletov je bila z novo iznajdbo zelo zvečana. Sprva nepremične radarske naprave pa so postale v zadnjem času že pokretne. Izdelali so posebne avtomobile, v katerih so nameščene vse potrebne aparature. Slika kaže notranjščino takšnega «radarja» na kolesih». V ospredju nadzorovalec poleta, ki daje letalcu, oddaljenemu četrt milje, zadnja navodila: «Pazi, na pristajalno ploskevletališče je poroson».

ZANIMIVOSTI

Uprava občin v Združenih državah

II.

Toda v Združenih državah, kjer ni skupnega zakona o občinah, ki bi urejeval upravo različnih občin, je celo mesto, katerega namesto župana in občinskega sveta, upravljajo na način, ki je podoben upravi trgovskega podjetja. Volilci izberejo upravni odbor, ki postavi upravitelja, ki je upraviten urejevati vse zadeve, ki spadajo v delokrog redne uprave. Samo v določenih primerih mora upravitelj sklicati občinski svet na izredne sestanke. Med temi zadevami je tudi odobravanje letnega preračuna. Ta način uprave, katero bi lahko imenovali poslovno, je izjema od pravila, ki velja v veliki večini ameriških občin, ki jih upravljajo kot v New Yorku župani in občinski sveti. Način občinske uprave, ki v resnici zelo spominja na neposredno demokracijo v stari Grčiji, srednjeveški Italiji in ki se je ohranila še v nekaterih predelih današnje Švice, najdemo v starih občinah ameriške pokrajine Nova Anglija, ki je severno vzhodni del Združenih držav in obsega naslednje ameriške zvezne države: Connecticut, Masachussets, Vermont, Mayne, Rohovde, Island in Neuhamshire. Nova Anglija je bila zibelka naseljevanja Združenih držav in je kot taka ohranila največ starih šeg in navad, katere nudijo hvaležno snov za preučevanje.

V teh majhnih občinah nove Anglije ne sklepajo o občinskih zadevah v ta namen izvoljeni občinski sveti, ampak sami državljani, ki se zbirajo na sestanke v kaki dvorani javnih poslopij. Navadno jih imenujejo meščanska zborovanja. Takšno zborovanje imenuje za dobo enega leta župana in višje uradnike, ki po svoji pristojnosti približno odgovarjajo načelnikom upravnih oddelkov. Občinskega sveta v navadnem pomenu besede ne poznajo ali bolje rečeno: nadomešča ga splošno zborovanje vseh občanov.

Naravno je, da je potrebna dolgoletna tradicija svobode in demokracije, da se takšni splošni shodi vseh občanov ne spremenijo v spore in prepire. Dejstvo pa je, da v občinah nove Anglije razpolagajo ljudje z zadostno mero politične izobrazbe. Splošni shodi občanov, ki so najmanj enkrat na leto, se razvijajo ne samo mirno, temveč skoraj vedno tudi svečano. Prva točka na dnevnem redu je navadno izvolitev uradnikov. Nato sledi odobritev preračuna, pri čemer razpravljajo o raznih izdatkih, med katerimi igra veliko vlogo plača uradnikov, popravila cest, izdatki za šolstvo in dobrodelne namene.

Kakor vidimo ni v Združenih državah skupnega zakona o občinah, ki bi določal upravo različnih občinskih teles. Tako najdemo primere neposredne demokracije po vzoru starih grških občin poleg občinskih uprav, ki jih lahko primerjamo vodstvu zasebnih trgovinskih družb.

Kakor vidimo, ni v Združenih dripdobiti pravico, da nastopi kot neodvisna občinska uprava? Z drugimi besedami, katera oblast sme po veljavnih zakonih odobriti tej ali oni vasi pravico do občinske samouprave? Pristojna za to je uprava vsake izmed 48-tih zveznih držav, ki trenotno sestavljajo Združene ameriške države. Osrednja vlada Združenih držav v Washingtonu nima nobene za to potrebne pristojnosti. Po zakonu ima osrednja vlada samo tiste pravice, katere so ji odstopili zastopniki posameznih zveznih državic v ustavi Združenih držav. Zaradi tega je zvezna država, n. pr. zvezna država New York ali Connecticut pristojna za odločitev o prošnji za ustanovitev nove občine na svojem ozemlju, kateri v ugodnem primeru podeli «Home Rules», to je pravico na občinsko samoupravo. Zadeva takšnega naselja ali mesta, ki je dobilo pravico za ustanovitev neodvisne občine, je izdelati si takšno upravo, kakršno misli, da ji je potrebna. Takšna uprava je lahko po želji svojih občanov podobnejša bodisi starodavni grški občini ali pa sodobnejši upravi. To je odvisno od razpoloženja in stremljenj njenih prebivalcev.

V predmestju Detroita v Združenih državah je divjal silovit ciklon, ki je povzročil smrt 21 oseb, več pa je ranjenih. Porušenih je bilo mnogo hiš.

JULIJSKA KRAJINA

Zaključek šolskega leta

na slovenskih osnovnih in srednjih šolah

TRST, 19. junija — Slovenske ljudske šole na področju A Julijske krajine bodo zaključile šolsko leto 15. julija z zadnjo učno uro. Zaključne ocenjevalne konference se bodo začele 16. julija ob 8. uri in smejo trajati največ do 18. julija. Izpiti na osnovnih šolah se bodo pričeli najpozneje 18. julija in morajo biti zaključeni do 31. julija. Zaključni izpit ne dela letos, kakor poprej, tretji in peti razred, temveč samo zadnji najvišji razred, ki je na šoli; t. j. lahko peti, lahko pa tudi kakšen nižji razred.

Letos morajo delati izpit učenci, ki so že prej dovršili peti razred, pa letos nadaljujejo ljudsko šolo v 6., 7. ali 8. razredu, ki sicer po zakonu ne delujejo, dejansko pa letos izjemoma poslujejo. Ti učenci bodo delali izpit, v spričevalu pa jim bodo napisali, da so obiskovali «nadaljevalni tečaj» osnovne šole. Vse podrobnosti so razvidne iz odredbe, ki jo je Prosvetni oddelek ZVU že razposlal.

Zaključek šolskega leta na srednjih šolah bo 1. julija z zadnjo učno uro. Zaključne konference bodo 2. julija. Vsi izpiti, razen sprejemnih in matur, se bodo začeli 3. julija ob 8. uri. Nižji tečajni izpit in mature se bodo začele 8. julija ob 8. uri, s pismeno nalogo iz slovenskega jezika.

Prijave za vse izpite sprejemajo do 1. julija pri ravnateljstvih šol. Prijave za mature sprejemajo ravnateljstva šol do 3. julija. Prijave za sprejemni izpit za 1. razred srednje šole sprejemalo do 20. julija. Sprejemni izpiti za 1. razred srednje sole se začno dne 22. julija, in sicer po programu, ki ga je Prosvetni oddelek ZVU razposlal posameznim šolam že pred mesecem dni.

Vse podrobnosti o izpitih in raznih predpisih bomo objavili v prihodnji številki.

Prizivi o najemninah

Splošni upaz št. 54 B, ki je izšel kot dodatek k Splošnemu ukazu št. 54 ZVU, predvideva povišanje in nadzorstvo nad najemninami v Julijski krajini in ustanovitev urada za preučitve in odločitve v sporih, ki jih vložijo stranke s prizivi v stanovanjskih zadevah.

Nova odredba predvideva ustanovitev višjih prizivnih komisij za najemnine; prizive je treba predložiti višjim prizivnim komisijam v 15 dneh po prejemu odločitve s strani občinskega prizivnega urada.

Obvezna prijava žita

Splošni ukaz št. 62 ZVU določa, da morajo vsi pridelovalci žita prijaviti količino pridelkov iz leta 1946; na ta način bo omogočena najpotrebnejša razdelitev med prebivalstvo Julijske krajine.

Vse žito, rž, oves, koruza in neluščeni riž — izvzete so količine, ki so dovoljene, da jih lastniki obdrže — mora biti oddano v žitnice.

Prijave je treba opraviti pri uradih UCSEA v občinah, v katerih je poljedelsko nadzorništvo, v skladu z razporedom in olajšavami, ki jih je določilo poljedelsko pokrajinsko nadzorništvo in jih bodo objavili občinski uradi.

IZ SLOVENIJE

Društvo slovenskih književnikov je imelo te dni v sejni dvorani Slovenske matice redni letni občni zbor. O društvenem delu so poročali Miško Kranjec, Ignac Koprivec in France Vodnik. V novi odbor so izvolili za predsednika Miška Kranjca, podpredsednika Franceta Koblerja, tajnika Janeza Logarja in Milana Šega, za blagajnika Franceta Vodnika, gospodarja Lina Giglso ter za odbornike: Prežihovega Voranca, Mileta Klopčiča, Mateja Bora, Jožeta Udovića, Franceta Bevka, Antona Ingolića in Ludovika Mrzela.

Neki dopisnik «Ljudske pravice» piše, da jo je nedavno mahnil v Trbovlje. Stopil je v gostilno in si privoščil liter vina, za kar je plačal — 56 dinarjev. Vino je bilo nevredno, dasi je moral zanj plačati ceno, ki je določena za prvovrstna kvalitetna vina, ki se niso kršcena. Dopisnik predlaga, da bi morali takšne gostilničarje poklicati na odgovor zaradi gospodarske sabotaže ter da bi povsod ustanovili zadružne gostilne.

Od količine sladkorja, ki ga je jugoslovanskemu Rdecemu križu poslala irska vlada, je odpadlo na slovenski Rdeči križ 37.500 kg. Glavni odbor je sladkor razdelil med nad 60 let stare ljudi, rejnike partizanskih in bosanskih sirot in med šolcobvezno mladino vključno partizanske in bosanske sirote. Vsako izmed 7 okrožij je prejelo od 6 do 7.000 kg sladkorja. Glavni odbor je razdelil sladkor na podlagi podatkov, ki so jih poslali krajevni odbori Rdecega križa. Kjer pa podatkov ni bilo, so ga razdelili sorazmerno po številu prebivalstva.

V Zagradcu, na robu strmega skalnatega brega Krke, so med vojno porušili most, ki je predstavljal najvažnejšo zvezo s Suho krajino. Novomeški okrožni gradbeni oddelek je v letošnjem marcu izročil prometu 33 metrov dolg hrastov most čez Krko v Zagradcu. Most so gradili v silno težkih okolnostih, saj je bilo treba premagovati največje ovire, pomanjkanje materiala, orodja ter obcuten mraz. Zaradi visokih rečnih bregov je bila zelo težavna že sama izvedba mostne konstrukcije. Razpetina najdaljšega loka znaša 14 metrov. Ljudstvo je bilo te vazne gospodarske in prometne pridobitve zelo veselo.

Umrli so: Ana Rape, vdova po šolskem nadzorniku, Ivanka Eržen, vdova Kramaršič, roj. Feldštein, vdova po zvaničniku drž. železnic, Konrad Brezovšek, vsi v Ljubljani; Ivan Volk, mlinar v Sv. Petru.

Moderno britansko stavbarstvo

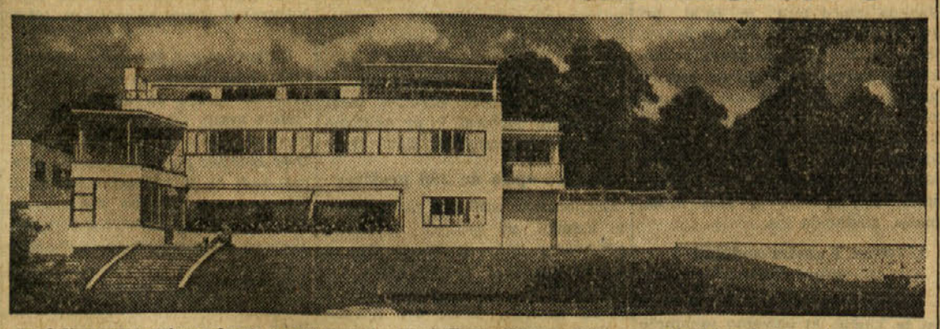

Angleži so po svojem okusu precej konservativni. V Angliji zaradi tega v primeri z drugimi deželami ni velikih sledov modernega stavbarstva. Vendar pa so se že pred vojno pojavili nekateri zelo zanimivi stavbarski vzorci, ki so precej vplivali na povojne gradnje. Sliko prikazuje očarljivo podeželsko hišo, katere načrt je napravil znani angleški stavbenik Maxwell Fry.

T R S T

Lady Hardingova v Devinu

Med soprogami britanskih častnikov, ki so nedavno prišle na področje, je tudi soproga poveljnika 13. armadnega zbora generala sira Johna Hardinga, lady Hardingova. Stanuje v Devinskem gradu ter bo v bližnjih dneh obiskala razne oddelke.

Križarka „Mauritius" v tržaškem pristanišču

S prihodom križarke britanske mornarice «Mauritius» so zdaj v tržaškem pristanišču dve britanski križarki, več rušilcev, fregata in ladja za izkrcevanje oklopnikov (LST), ki je enaka tisti, ki je vzbudila veliko zanimanje meščanov pred nekaj tedni. Druga križarka je «Liverpool», ki je prispela v Trst 12. junija.

«Mauritius» je bil zgrajen pred «Liverpoolom» in predstavlja zelo moderen tip križarke. Ima 8.000 ton in je dolg 164 m in širok 18 m. Oborožen je z dvanajstimi 152 milimetrskimi topovi, z osmimi 102 milimetrskimi protiletalskimi topovi manjšega kalibra in s 6 cevmi za spuščanje 533 milimetrskih torpedov.

Križarko so začeli graditi meseca marca 1938 in so jo dokončali leta 1940. Od takrat je izvršila številne vojaške misije do zavezniške zmage.

Aretacija 4 Italijanov zaradi udeležbe pri nedavnih neredih

Včeraj dopoldne so zavezniške oblasti aretirale 4 osebe, ki so osumljene, da so bile udeležene pri nedavnih nemirih, ki so jih povzročili nekateri italijanski elementi v Trstu.

Aretiranci so: Gentile Raffaello, stanujoč na Korzu št. 10, Spina Felice, stanujoč na trgu Venezia 4, Capatorto Pasquale, stanujoč v ulici S. Maurizio in De Boni Mario, stanujoč v Vicolo dell'Ospedale 13

POZIV OSEBAM, USTAVLJENIM V JUTRANJIH URAH 16. JUNIJA

Vse osebe, katerim sta grozila ali jih aretirala v zgodnjih urah v nedeljo 16. junija dva moška v britanskih uniformah, oborožena s samokresi, naprošajo, da se javijo pri častniku-poveljniku «93 Special Investigation Branch C.M.P.» v ulici Università št. 3, Trst, tel. 3873, ali pri kateri koli zavezniški vojaški policiji.

ODREDBE ZA IZVOZ IN UVOZ POŠTNIH ZNAMK NA PODROČJE «A»

Trst, 19. junija

Vsa določila, ki se tičejo uvoza in izvoza znamk na ozemlje področja «A» Julijske krajine morajo biti v skladu z odbredbami, ki jih ima «Banca d'Italia» in poštni uradi.

Napadalec na Povodnika aretiran

Številna množica na pogrebu Karla Hlača, ki so ga zabodli na trgu Cavana

Zavezniške oblasti so predvčerajšnjim aretirale 15 letnega mladeniča in ga zaslišale glede ranitve Slovenca Gilberta Povodnika. Mladenič Sergio Reganzin je bil zaslišan, toda proti njemu ni bilo obtožb.

Po ranjenega Povodnika je prišel v soboto zvečer na trg Orologio avtomobil Rdeča križa; našli so ga z rano na želodcu, katero mu je povzročil napadalec z ostrim predmetom. Javili so, da ga je napadla skupina oseb na mestu, kjer ga je nato našel avtomobil Rdečega križa. Iz bolnišnice, kamor so ga prepeljali, javljajo, da je Povodnik izven nevarnosti in je na poti k ozdravljenju.

Številna množica delavcev in prijateljev je spremila včeraj na zadnji poti Slovenca Karla Hlača, ki so ga umorili v soboto zvečer. Kot poročajo, ga je napadla skupina oseb v kavarni na trgu Cavana. Kmalu po prevozu v bolnišnico je podlegel zaradi težkih ran, ki jih je dobil v srce. Policija zasleduje oba zločina z največjo natančnostjo.

Pogreb umrlega Karla Hlača je bil včeraj popoldne ob 16. uri izpred mrtvaške kapele v bolnišnici Regina Elena; pogrebni sprevod se je razvil po ulici Pietà in drugih mestnih ulicah, ki vodijo do Sv. Jakoba.

Na čelu sprevoda je šla skupina mladeničev v rdečih srajcah, za njo pa so šle skupine mož, žena in otrok, ki so nosili vence in cvetje; za krsto je šla gosto strnjena množica, med njo skupina uslužbencev cestne železnice, pred katero je korakala godba, ki je igrala žalne koračnice.

Krsta je bila pokrita s komunistično zastavo, na kateri je bil položen srebrni križ in cvetje; krsto so nosili na ramah, na številnih vencih so bile jugoslovanske zastave. Stevilna množica je bila razmeščena po ulicah, kjer se je vil pogrebni sprevod. Policija Julijske krajine je nadzorovala promet in množico.

Po končanem cerkvenem obredu pri sv . Jakobu so odpeljali krsto na pokopališče k sv. Anl.

GORICA

Ugrabitelja pred sodiščem

Pred višjim zaveznškim sodiščem, ki mu je predsedoval stotnik Robertson, so včeraj nadaljevali z razpravo proti Ivanu Saksidi in Erminiju Bratuši, obtoženima, da sta z orožjem v rokah skušala ugrabiti neko osebo. Razpravo so predložili na 24. junij.

MEZDE ZA MLATIČE

Urad za delo sporoča, da je komisija sestavljena v smislu 2 čl. Ukaza 78 ZVU, s sklepom z dne 12. VI. 46, določila naslednje plače za delavce zaposlene pri mlatilnicah:

strojniki za 10 ur dnevnega dela 670 lir; podajači 570 lir; delavci pri stistkalnicah 520 lir; mladeniči od 16 do 18 leta 350 lir.

Za nadure (nad 10 urami) povišek 30 odstotkov; za nočno delo in delo ob praznikih, povišek 50 odstotkov; noč je imeti od 22. do 6. ure.

SMOLA SOIMENJAKOV

Soimenjaka 25 letni Giro Corvino, sin Gennara in 20 letni Ciro Corvino, sin Luigija, oba doma iz Neaplja, sta istočasno prišla v Gorico, da bi si s prodajo blaga zaslužila nekaj denarja. V ponedeljek ju je srečal na cesti agent civilne policije in zahteval predložitev dokumentov. Izkazalo se je, da sta prišla na področje Julijske krajine brez predpisane dovolilnice in niti nista imela dovoljenja za prodajanje blaga. Agent je oba Corvina aretiral in ju prijavil sodišču.

KAMENJE V «JEEP»

Policija je prijela tudi Giobatta Vidoza, stanujočega v ulici Madonnina del Fante 25, ker je metal kamenje v neki avtomobil, v katerem se je vozil ameriški vojak 88. divije.

ŽENI JE GROZIL

V nedeljo zjutraj je 39 letna gospodinja Maria Buso, stanujoča na trgu Tommaseo 25, prišla na policijo, kjer je oddala 9 milimeterski nabit revolver. Obenem je prijavila svojega 36 letnega moža Ernesta Busa, ker jo je pretepal in ji grozil z orožjem. Oblasti so nasilnega moža aretirale.

TATVINA KOLESA

Dnevna kronika ukradenih koles je zabeležila včeraj le eno tatvino: ob kolo je prišel Bogomir Bizjak, ki je tatvino prijavil policiji.

SPORT

ZA NASLOV SVETOVNEGA PRVAKA V BOKSU

New York, 19. junija

Okrog 700 novinarjev iz 21 držav, vključno Sovjetsko zvezo, je prispelo v New York, kjer bodo danes prisotvovali srečanju za naslov evropskega prvaka v boksu v težki kategoriji, in sicer med Joe Luisom, znanim pod imenom «Crni bombarder» in Billy Connijem,

Sprejemni izpiti za prvi razred

Sprejemni izpiti za vstop v prvi razred Slovenske nižje srednje šole v Trstu se bodo začeli 22. julija ob 8. uri. Tajništvo šole v ulici Corsica 11/II. nadstr. sprejema od danes dalje pa do 18. julija prošnje za pripustitev k tem izpitom; prošnje opremljene z 8 lirskim kolekom je treba nasloviti na ravnatelja šole.

Prošnji je treba priložiti rojstni list, potrdilo o cepljenih kozah in potrdilo o plačani taksi preko poštno čekovnega računa štev. 11/124; taksa znaša za dečke 110 in deklice 150 lir. Takse ne plačajo otroci družin, kjer je več kakor sedem otrok, nadalje vojne sirote, otroci vojnih invalidov in beguncev. Polovico takse plačajo otroci družin s petimi ali šestimi otroki; za oprostitev je treba predložiti uradno potrdilo.

K sprejemnemu izpitu bodo pripuščeni otroci, ki so ali bodo do 31. decembra tega leta dovršili 10 let. Izpiti bodo po novem načrtu, ki je izobešen na oglasni deski v šoli.

Privatni izpiti

Privatni izpiti čez poedine razrede se bodo začeli 3. julija. Tajništvo Slovenske nižje srednje šole v Trstu sprejema prošnje od danes dalje do 1. julija; prošnje opremljene z 8 lirskim kolekom je treba nasloviti na ravnatelja šole. Prošnji je treba priložiti vse po odredbi določene priloge. Točnejša navodila dobe prizadeti na tajništvu šole v ulici Corsica 11/II. nadstr.

Dve oprostitvi pred izrednim porotnim sodiščem

Včeraj dopoldne je izredno porotno sodišče oprostilo zaradi pomanjkanja dokazov Ermana Reattija, rojenega v Pulju leta 1895 in Ettora Travaglija, rojenega v Pulju leta 1898; oba sta bila obtožena, da sta sodelovala z Nemci pri graditvi vojaških naprav.

Čeprav je javni tožilec priznal, da obsojenca nista imela namena podpirati Nemcev, sta vseeno delala izključno za njune koristi in ker so bile te koristi v pomoč Nemcem, je ugotovil okoliščine sodelovanja. Pripisujoč Reattiju večjo odgovornost je javni tožilec zaključil svoj govor z zahtevo, da ga obsodijo na 4 leta in 6 mesecev zapora in Tavaglio na 2 leti in 6 mesecev zapora.

Predsednik sodišča Roati; javni tožilec Pincherle; ljudski sodniki Brattina, Rugo, Zaccaria in Milleri.

RADIO TRST I

263,2 m - 1140 kc

SREDA, 19. JUNIJA

17.30 glas Londona; 19 glas Amerike; 19.40 radijska univerza; 19.55 kolesarska dirka po Italiji; 20 Kramarjev jazz; 20.15 vesti v ital.; 20.30 glasbena galerija; 20.45 ameriška kronika; 21.15 radijski orkester; 21.45 klavirski koncerti; 22.15 kvartet; 22.45 lahka glasba; 23 zadnje vesti iz Londona; 23.15 plesna glasba.

RADIO TRST II

411 m - 731 kc

SREDA, 19. JUNIJA

17.15 glasba; 18 BBC v slovenščini; 16.15 radijska univerza: Kako voli Anglija svoj parlament; 18.30 delavska ura: Julijski sindikati; 19 predavanje: Iz svetovne književnosti; 19.15 oddaja odreda Jugoslovanske armade; 19.45 vesti v slovenščini; 20 Glas Amerike v srbohrvaščini; 20.15 vesti v ital.; 20.30 glasba; 20.45 prečavanje: Sodobne osebnosti; 23 vesti v ital.; 23.15 vesti v slov.; 23.30 plesna glasba.

ČETRTEK 20. JUNIJA

7 vesti v slovenščini; 7.15 koledar; 7.20 jutranja glasba; 7.30 vesti v italij.; 7.45 lahka glasba; 8 zaključek.

12 glasba po željah; 12.30 melodije in serenade; 12.45 vesti v slovenščini; 13 vesti v ital. — napoved časa; 13.15 glasbeni spored; 14 pregled vesti — čitanje sporeda; 14.05 Jože Pahor: Slovenščina za Slovence; 14.15 zaključek.

Glavni urednik:
PRIMOŽ B. BRDNIK
Izdaja A. L. S.

Vabilo na občni zbor

Pokrajinski poljedelski konzorcij v Pulju (Consorzio Agrario Provinciale di Pola) vabi svoje člane na

občni zbor

ki bo 30. junija 1946 ob 10.30 uri na sedežu konzorcija v «Cassa di Risparmio» v Pulju, s sledečim dnevnim redom:

1.) odobritev preračuna za leto 1944;

2.) odobritev preračuna za leto 1945;

3.) imenovanje izvršnega odbora;

4.) nakazila odškodnin za leto 1944 in 1945.

Predsednik
Fabro Quirino

A. J. CRONIN 1.

KALEJDOSKOP

Nočna bolniška strežnica je pritisnila kolena k grevcu centralne kurjave; skozi zaprta okna oddelka K je žalostno gledala v prazno noč. V oddelku je še vedno bilo temno, v veliki sobi je dišalo po jodoformu in vosku; od časa do časa je nenadno kašljanje prekinilo dihanje bolnikov; gluho šumenje vode v grevcih je motilo nočno tišino.

Zunaj je bila tema, bleda in tiha tema februarskega jutra, ki je bila podobna velikemu zastoru, v katerega je bilo ogrnjeno mesto; v sivi megli se je negotovo svetilkala lučka nočnega čuvaja, kot da bi bila boječa zvezdica v skrivnostnem, nedosežnem vesoljstvu; bila je videti kot rdečkast madež tam doli na dvorišču, kjer so popravljali tlak. Toda bolniška strežnica ni mislila na vesoljstvo, niti na zvezde: mislila je na zajtrk.

«Ne», je mrmrala, «tako ne gre. Vsako jutro praženo meso in vse to zaradi električne peči, ki so jo pokvarili. Sita sem ga. Oh, kakšno življenje!» Razočarani obraz se ji je skrčil. Nikoli ne bo postala stalna bolniška strežnica. To je bilo nepravično. Vse noči so potekale enako; vsaka noč je bila prazna, razočaranje in utrujenost sta se vedno bolj večali.

Življenje. Nerodovitna in nepresežna puščava — vsako peščeno zrno je bilo podobno drugemu zrnu — a edino upanje, ki se je svetilkalo v daljavi, je bilo napredovanje, ki pa se ni nikoli uresničilo; edina zelenica — postelja. Zakaj? Moj Bog, zakaj?

Vendar so vsi menili, da je bil oddelek K še dokaj prijeten in vesel. Seveda po zaslugi Miss Fanshave. Nes se ji je pobesil. Res je udobno pripisati vse zasluge 'Fany'. Toda morala je priznati, da je bil položaj miren: trije okrevajoči bolniki, ki niso motili žive duše in en sam težki primer — št. 16 — danes ga bodo operirali; Bog ve, kaj ga čaka.

Strežnica je zazdehala in stegnila trudne ude. Kaj ji je tako dolgočasilo življenje? Tale prekleti mir, tale plazeča, vedno enaka in neumna enoličnost vsega. Nikoli nič novega, nikoli. Dnevi potekajo, potekajo noči in nikoli se ne zgodi nič. Nikoli nič.

Nenadoma je slišala iz mestne palače biti uro, kot da bi nekdo v temi z nožem rezal nit njenih misli. Zamolklo in dolgo je bila ura pet udarcev, ki so se porazgubili v praznem zraku.

Strežnica je prižgala električno luč in svetloba je preplavila hodnik. Zamežikala je proti mrzli svetlobi in odmaknila kolena od grevca; nato se je obrnila in odšla po hodniku; počasi in vdano je vlekla noge za seboj.

Komaj je bila ura pet, so se na temnem pročelju bolnišnice že prižigale luči, kot da bi bila očesa. Vsak oddelek je polagoma oživljal. Čutil si, kot da bi se brezdušne in nežive stvari spreminjale v žive in dobivale obliko: v belih posteljah so se premikala telesa, bolniki so odpirali oči. Tudi v oddelku K je mlin življenja spet začel mleti.

«Uhh...!» je zaspano zazdehala št. 8. «Ali res ni mogoče ležati tako mirno, kot leži Peter Flanagan?»

Zofija Flanagan, št. 8, je odprla eno oko in pogledala naokoli. «Ali ste vi, strežnica?» je tiho vprašala in s težavo privzdignila, opirajoč se na komolce, svoje zavaljeno telo. «Vrag naj vzame onega, ki si je izmislil takšen urnik. Ni mogoče, da prisilijo kristjana, da bi tako zgodaj vstajal...»

«Saj vam ni treba vstajati», je suhoparno odgovorila strežnica.

Kot da bi bila mučenica, ki se umiva tik pred smrtjo, je Zofija nejevoljno sprejela posodo in brisačo; smešno se je šobila. «Umivati se, vedno umivati!» je zamrmrala, ko se je strežnica oddaljila; nato se je pripognila nad toplo vodo. «Če ostanem tu le še kolikšaj časa, pa bo Zofija Flanagan izginila iz tega sveta».

Oprezno si je omočila nos; nato je pogledala proti postelji, ki je stala na njeni desni strani in kjer je ležala št. 9. «Prekleto ravnateljstvo. Ob petih nas zbudi, kot da bi bile svinje, ki jih ženejo na sejmišče! Zakaj nas nesrečneževnje pustijo spati, ne da bi nam stavili pod nos posodo s toplo vodo, še preden zaide luna? Nobene pravice ni več na tem svetu.»

Št. 9, mala Juljia Lester, si je zavihala rokave nočne strajce nad okrogliačaste komolce, ter se je bojazljivo nasmehnila. «Oh», je rekla «dva ali tri dni bom ostala tu, mislim. Potem pa zbogom!»

Smešno je bilo poslušati Julijo Lester, ko je tako govorila; bila je tretja strojepiska in stenografinja pri Sollancz in C., Usnje in kože; videla je Ameriko le v filmu! Kino!... Ljubila ga je, upala je vanj, bila je edina stvar, ki ji je dajala veselje; vedno je sanjala o njem in po njegovem vzorcu si je urejala življenje. Doma je vsak dan recitirala pred zrcalom; vadila se je hoditi, ustavljati se, govoriti — da, predvsem govoriti —, ker je hotela hoditi, ustavljati se in govoriti, kot v Hollywoodu. In to še ni bilo vse. Njeno življenje je imelo cilj, strasten, svetel cilj, čeprav je bil še daleč, in sicer...

Toda zdaj ni hotela govoriti o tem. «Prišla sem, da ugodim mamici», je povedala. «Mislim, da sem se udarila na golenico, to je vse. Neumnost, ali ne?»

Madame Flanagan, ki ni poslušala, ji je pritrdila ter ljubko pobožala svojo dvojno brado, postavila posodo na leseno polico in zazdehala: «Sveti Bog, kak dolgčas!» Spet se je smešno našobila in vlekla svoje razkuštrane lase. «Ah, strašna noč! Niti trenotek miru!»

Na postelji, ki je bila na levi strani, je št. 7 nagrbančila čelo. «Smrčali ste, kot da bi bili kakšna trobenta», je prezirljivo dejala; v njenih besedah je bilo čuti zasmehovanje. «Niti uro nisem spala.»

Zofija je s sladkorazdraženim izrazom pogledala samkin dolgi in suhi obraz. «Dobro jutro, Miss Baxter», je zamrmrala. «Hvala Bogu, zbudili ste se dobre volje. Skoraj bi prisegla, da se bova sprijaznili.»

Janet Baxter je stisnila ozke ustnice; nehala je česati svoje železno-sive lase.

«Nimam prav nobenega namena, da bi se sprijaznila z vami», ji je kislo odgovorila: «to si dobro zapomnite. Nočem imeti nobenega stika z Irci, a še manj» — govorila je še bolj prezirljivo — «z ženo, ki dovoli, da ji pijani mož polomi rebra...»

Zofija je zazehala in izzivalno odprla oči:

«Poglejte no, ali ne priznavate možu pravice, da tepe svojo ženo?

(Nadaljevanje prihodnjič)